

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 20.7.2021
SWD(2021) 727 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

**2021. aasta aruanne õigusriigi kohta
Peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias**

Lisatud dokumendile:

**EUROOPA KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE
KOMITEELE**

**2021. aasta aruanne õigusriigi kohta
Õigusriigi olukord Euroopa Liidus**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} -
{SWD(2021) 715 final} - {SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} -
{SWD(2021) 718 final} - {SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} -
{SWD(2021) 721 final} - {SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} -
{SWD(2021) 724 final} - {SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final}

LÜHIKOKKUVÕTE

Slovakkia kohtusüsteemi puhul on jätkatud õigusriigi olukorda käsitleva 2020. aasta aruandes juba rõhutatud olulisi jõupingutusi, et parandada süsteemi sõltumatust, usaldusväarsust, kvaliteeti ja tõhusust. 2020. aasta detsembris võttis parlament vastu põhiseaduse ja kohtusüsteemi, eeskätt konstitutsioonikohtu ja kohtute nõukojaga seotud rakendusaktide ulatusliku reformi. Samuti on ametiasutused suurendanud jõupingutusi, et tõkestada korruptsiooni kohtusüsteemis. Koostamisel on kohtute võrgustiku reform ning selles töös osaleb Euroopa Nõukogu, mille kaudu on saadud arvukalt märkusi sidusrühmadelt. Loodud on kõrgeim halduskohus. Uue läbipaistva menetluse alusel valiti uus peaprokurör ja eriprokurör. Need reformid näitavad, et kohtusüsteemi püütakse parandada. On oluline, et reformide elluviimisel võetakse arvesse asjaomaseid Euroopa standardeid kohtute sõltumatuse kohta. See on tähtis ka pidades silmas asjaolu, et üldsuse seas on kohtusüsteemi tajutava sõltumatuse tase endiselt väga madal, ehkki ettevõtjate seas on hinnangud paranenud.

Slovakkia on oluliselt suurendanud korruptsioonivastase võitluse jõupingutusi, mille tulemusena uuritakse ja menetletakse mitmeid suurkorruptsioonijuhtumeid. Samuti nimetati pärast valikumenetlusi ametisse juhtivad ametnikud, sealhulgas 1. septembril 2021 tegevust alustava uue rikkumisest teatajate kaitse büroo juhataja. Korruptsioonisüütegude avastamise ja uurimise suutlikkust on võimalik veelgi suurendada investeringutega spetsialiseerumisse, analüütilisse oskusteabesse ning usaldusväarsusega seotud koolitusse riiklikus kriminaalametis. Korruptsiooni ennetamisel on edasimineku olnud aeglane. Mitmel korral on püütud reguleerida lobitööd, kuid edutult. Sellegipoolest on kavandamis- või algatamisetapis lobitööd, nn pöördukse efekti, vara deklareerimist, parlamendiliikmete huvide konflikte ja riigihankeid käsitlevate õigusaktide eelnõud.

Slovakkia põhiseaduse ja teiste õigusaktidega on ette nähtud õigusraamistik, mis kaitseb sõnavabadust, avalikule teabele juurdepääsu õigust, meedia mitmekesisust ja ajakirjanduse õigust. Praegu on arutamisel seaduseelnõu, mis võetakse kavakohaselt vastu 2021. aasta septembris ja millega eeldatavalt kehtestatakse raamistik meediaomandi läbipaistvuse tagamiseks. Valitsuse plaan esitada ettepanek õigusakti kohta, millega tagatakse ajakirjanikele soodsam tegevuskeskkond, on ootele pandud. Riikliku reklaami levitamine on endiselt reguleerimata. Süüdi mõisteti mitu isikut, kes olid seotud uuriva ajakirjaniku Ján Kuciaki ja tema kihlatu tapmisega 2018. aastal. Mõrva väidetavad kavandajad mõisteti esialgu õigeks, kuid ülemkohus tühistas otsused ning saatis kohtuasja tagasi kriminaalajade erikohtusse. Üks süüdimõistev kohtuotsus kinnitati. COVID-19 pandeemia mõju vähendamiseks ei kehtestatud uudismeedia toetuskava.

Kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi puhul on endiselt vaja täiustada õigusloomeprotsessi sidusrühmade ja kodanikuühiskonna suurema kaasamise abil, nagu märgiti juba õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes. 2020. aasta detsembri põhiseadusliku reformiga konstitutsioonikohtult sõnaselgelt pädevus teha järelevalvet põhiseaduslike seaduste üle. Seda konkreetset reformi vaatab nüüd omakorda üle konstitutsioonikohus. COVID-19 pandeemia tõttu kehtis riigis suuremas osas 2020. aastast eriolukord, mida 2020. aasta detsembris õigusaktide muudatusega pikendati ning mis lõppes 2021. aasta mais. Pandeemia tingimustes tegid õiguskantsler ja riiklik inimõiguste keskus aktiivselt tööd selle nimel, et kaitsta põhiõigusi. Üha enam tekitab muret teatavate vabaihenduste rahastamise küsimus, eeskätt

soolist võrdõiguslikkust edendavatele vabaihendustele eraldatavate rahaliste vahendite piiramine.

I. KOHTUSÜSTEEM

Slovakkia kohtusüsteem koosneb 54 piirkondlikust kohtust, kaheksast maakonnakohtust, kriminaalrajade erikohtust, ülemkohtust, kõrgeimast halduskohtust ja Slovakkia konstitutsioonikohtust¹. Maakonnakohtud tegutsevad apellatsioonikohtutena tsiviil- ja äriõiguse kohtuasjade ning kriminaalrajade puhul ning on samas esimese astme kohtud haldusküsimustes. Kriminaalrajade erikohus mõistab õigust tõsistes kriminaalrajades, mis on loetletud kriminaalmenetluse seadustikus². Kohtute nõukojal on keskne roll kohtuvõimu eneseregulatsioonis, kohtunike ametisse nimetamisel, nende volituste peatamisel ja ametist vabastamisel ning kohtunikueetika alalhoidmisel. Nõukoja liikmeskonnast poole (9 liiget 18st) moodustavad kohtunikud, kes on nõukotta valitud ametikaaslaste poolt. Nõukoja muud liikmed nimetavad ametisse Slovakkia president, parlament ja valitsus³. Slovakkia prokuratuur on sõltumatu riigiasutus, mida juhib peaprokurör⁴. Slovakkia osaleb Euroopa Prokuratuuris. Slovakkia advokatuur on sõltumatu omavalitsuslikul põhimõttel tegutsev kutseorganisatsioon⁵.

Sõltumatus

Kohtuvõimu tajutava sõltumatuse tase on ettevõtjate seas paranenud, kuid endiselt madal ning üldsuse hinnangul jätkuvalt väga madal. 30 % ettevõtjatest peab kohtute sõltumatuse taset „võrdlemisi suureks või väga suureks“, mis on oluliselt parem kui 2020. aastal (15 %) ⁶. Üldsuse seas ei ole hinnangud kohtute ja kohtunike tajutava sõltumatuse tasemele aga paranenud – 28 % elanikkonnast peab kohtute sõltumatuse taset „võrdlemisi suureks või väga suureks“, ent 65 % „võrdlemisi väikseks või väga väikseks“⁷. See on kooskõlas pikaajalise suundumusega, millele osutati juba õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes⁸. Tajutava sõltumatuse puudumise põhjustena nimetati kõige sagedamini valitsuse ja poliitikute sekkumist või survet ning samavõrd ka majanduslikke või muid erihuve esindavate rühmade sekkumist või survet⁹.

Ametiasutused on võtnud meetmeid, et tegeleda väidetavate korrupsioonijuhtumite ja ametiseisundi kuritarvitamise juhtumitega kohtusüsteemis. Ajendatuna õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes osutatud kõrgetasemelistest politseioperatsioonidest¹⁰ käivitati uusi operatsioone. Praegu on 20 kohtuniku¹¹ ning muu

¹ Kohtusüsteemi kirjeldus on esitatud Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava komisjoni (CEPEJ) poolt Euroopa Komisjoni jaoks tehtud iga-aastases uuringus).

² Slovakkia kriminaalmenetluse seadustik, paragrahv 14 (nt ettekavatsetud tapmine, korrupsioon, terrorism, organiseeritud kuritegevus, rasked majanduskuriteod, ELi finantshuvide kahjustamine jne).

³ Slovakkia põhiseaduse artikkel 141a.

⁴ Slovakkia põhiseaduse artiklid 149–151; seadus nr 153/2001 Coll. prokuratuuri kohta.

⁵ Parlamendi 4. detsembri 2003. aasta õigusakt nr 586/2003 Coll., mis käsitleb advokaate ja seaduse nr 455/1991 Coll. (äritegevuse ja füüsilisest isikust ettevõtjate teenuste kohta (ettevõtte litsentsimise seadus)) muutmist.

⁶ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 50. Kohtusüsteemi tajutava sõltumatuse taset liigitatakse järgmiselt: väga madal (kohtusüsteemi sõltumatust peab võrdlemisi suureks või väga suureks vähem kui 30 % vastanutest); madal (30–39 % vastanutest), keskmine (40–59 % vastanutest), kõrge (60–75 % vastanutest), väga kõrge (rohkem kui 75 % vastanutest).

⁷ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 49.

⁸ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 2–3.

⁹ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonised 49 ja 51.

¹⁰ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 2.

¹¹ 2021. aasta maist. Teabe allikas: Slovakkia kohtute nõukoda.

õiguskaitse- või kohtusüsteemis töötava isiku¹² suhtes algatatud kriminaalmenetlus seoses tõsiste väidetega korruptsiooni ja ametiseisundi kuritarvitamise kohta. See näitab, et avaliku sektori asutused on suurendanud jõupingutusi, et vähendada korruptsiooni kohtusüsteemis. Üks kohtunik mõisteti süüdi. Pärast kriminaalsüüdistuse esitamist astus mitu kohtunikku tagasi või peatati nende volitused ajutiselt¹³. Samuti tunnistati Euroopa poolaasta raames, et jätkuvalt on vaja tegeleda kohtusüsteemi üldise usaldusväärusega seotud konkreetsete probleemidega ning Slovakkiale esitati sel otstarbel riigipõhine soovitus¹⁴.

Vastu võeti põhiseaduse ja rakendusaktide muudatusi hõlmav ulatuslik kohtureform.

See oli ajendatud valitsuse väljakuulutatud reformikavast eesmärgiga suurendada üldsuse usaldust õigusriigi suhtes,¹⁵ nagu selgitati õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes¹⁶. Põhiseaduse ja rakendusaktide muudatused võeti vastu 2020. aasta detsembris. Eeskätt asutati nendega kõrgeim halduskohus, samuti muudeti¹⁷ konstitutsioonikohtu kohtunike valimise ja ametissenimetamise menetlust ning mitut kohtute nõukojaga seotud sätet. Sidusrühmad märkisid, et reform annab tunnistust jõupingutustest parandada kohtusüsteemi ja suurendada selle sõltumatust,¹⁸ ehkki reformi teatavate osade suhtes väljendati vastuseisu (vt allpool).

Ehkki reformi mõningate osadega, mis käsitlesid kohtute nõukoda, oldi rahul, on väljendatud kahtlusi nõukojade liikmete tagandamise korra suhtes.

Põhiseadusliku reformiga laiendati kohtute nõukojade volitusi ning muudeti nõukojade liikmete ametisse nimetamise korda ja liikmete tagandamist käsitlevat sätet¹⁹. Reformiga kehtestati eeskiri, mille kohaselt valitakse nõukojade kohtunikest liikmed mitmes valimisringkonnas²⁰. Valitsuse sõnul on muudatuse eesmärk suurendada nõukojade õiguspärasust; selleks tuleb tagada, et kohtunikud oleksid nõukojas esindatud mitmekesisemal viisil. See eesmärk on kooskõlas Euroopa Nõukogu soovitustega²¹. Ühtlasi laiendati reformiga kohtute nõukojade volitusi²². Peale selle sätestati reformiga sõnaselgelt, et kohtute nõukojade liikmete ametisse nimetanud asutus võib liikme (sh esimehe ja aseesimehe) ükskõik mis ajal tagandada²³. Seletuskirja²⁴ kohaselt tähendab see, et tagandamise ettepanek ei pea põhinema õigusaktides sätestatud

¹² Prokurörid, politseinikud ja advokaadid, sealhulgas kõrgemad ametnikud, näiteks politseijuht, peaprokurör, eriprokurör või endine justiitsministeeriumi riigisekretär.

¹³ Slovakkia ametiasutuste esitatud teave.

¹⁴ Nõukogu 20. mai 2020. aasta soovitus, milles käsitletakse Slovakkia 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Slovakkia 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta, COM(2020) 525 final.

¹⁵ Slovakkia Vabariigi valitsuse 19. aprilli 2020. aasta avaldus programmitöö kohta perioodil 2020–2024, lk 8. 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 3.

¹⁷ Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 3; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁸ Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 3; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁹ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 4.

²⁰ Nõukojal on 18 liiget, kellest pooled on ametikaaslaste valitavad kohtunikud. Lisaks valivad riigi valitsus, parlament ja president igaüks kolm liiget. Selline koosseis on kooskõlas Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel CM/Rec(2010)12, punktid 26–27.

²¹ Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitus CM/Rec(2010)12, punkt 27.

²² Eeskätt anti muudatusega kohtute nõukojale volitus hinnata kohtunike varadeklaratsioone.

²³ Lisateavet ametisse nimetamise kohta saab joonealusest märkusest nr 20. Põhiseadusliku seaduse nr 422/20 seletuskirja (lk 20) kohaselt oli selline võimalus põhiseaduses juba varem olemas ning muudatusega kinnitati seda sõnaselgelt. 19. septembri 2018. aasta ühtlustavas arvamuses PLZ. ÚS 2/2018 jõudis konstitutsioonikohus aga vastupidisele järeldusele.

²⁴ Põhiseadusliku seaduse nr 422/20 seletuskiri, lk 24.

kriteeriumidel²⁵ ning võib selle asemel olla ajendatud usalduse puudumisest²⁶. Sidusrühmad on väljendanud kahtlust, et reformi kõnealune aspekt võib kahjustada kohtute nõukoja sõltumatust²⁷. Neid kahtlusi käsitles ka Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu büroo oma 9. detsembri 2020. aasta arvamuses²⁸. Tagandatud liige saab ametist vastastamise otsuse vaidlustamiseks esitada põhiseadusliku kaebuse konstitutsioonikohtule²⁹. On oluline, et kohtute nõukojal oleksid piisavad tagatised, mis võimaldaksid sõltumatust seadusandlikust ja täitevvõimust, sealhulgas nõukoja liikmete tagandamise viisi osas³⁰.

Kindluse tagamiseks on kehtestatud kohtunike pensioniiga³¹. Pärast põhiseaduse muutmist on kohtunike pensioniiga 67 aastat³². Kuna reformiga võeti kohtute nõukojalt ära kaalutusõigus esitada ettepanekuid üle 65aastaste kohtunike pensionile jäämise kohta, tagati muudatusega õiguskindlus ja stabiilsus kohtunikele.

Muudetud on kohtunike kriminaalvastutusele võtmise korda. 2020. aasta oktoobris võeti vastu karistusseadustiku muudatus,³³ millele järgnes kohtunike puutumatust käsitleva põhiseadusliku sätte muudatus. Nende reformide kohaselt saab kohtunikke³⁴ otsustusprotsessis avaldatud arvamuste eest vastutusele võtta üksnes juhul, kui kõnealust otsuse langetamist saab liigitada süüteks³⁵. Seda silmas pidades võeti karistusseadustikus kasutusele uus süüteoliik – õiguse kuritarvitamine³⁶. Selle sätte kohaselt võidakse kohtunik³⁷ süüdi mõista juhul, kui ta on teinud meelevaldse otsuse, mis tekitab kahju või millega tehakse

²⁵ Slovakkia valitsuse esindajate selgituste kohaselt ei tohi tagandamine vastavalt konstitutsioonikohtu väljakujunenud kohtupraktikale olla diskrimineeriv ega meelevaldne; Õigusriigi olukorda käsitleva 2020. aasta aruandega seotud järelkohtumise käigus saadud teave.

²⁶ Õigusriigi olukorda käsitleva 2020. aasta aruandega seotud järelkohtumise käigus saadud teave.

²⁷ Slovakkia advokaatide avalik üleskutse (kättesaadav aadressil <https://pravnystat.eu/en/>), mis esitati õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks korraldatud sidusrühmadega konsulteerimise käigus. Säte vaidlustati konstitutsioonikohtus ning kohtuasi on veel pooleli; toimik nr 414/2021.

²⁸ Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu büroo 9. detsembri 2020. aasta arvamuse CCJE-BU(2020)3 (mida konsultatiivnõukogus Slovakkia esindav liige taotles seoses Slovakkia kohtureformiga; vt arvamuse lk 2–3) kohaselt peaksid kohtute nõukoja liikmetel olema tagatised, mis võimaldavad sõltumatust ja kaitset välise surve eest, sealhulgas eeskätt tagatis seoses sellega, et nad nimetatakse ametisse kindlaksmääratud ametiajaks. Vt ka Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu arvamuse nr 10 (2007) punkt 36; arvamuse Gruusia üldkohtute alusseaduse muudatuse ettepanekute projekti kohta, CDL-AD(2013)007-e, punkt 71: „Veneetsia komisjon on arvamusel, et kui parlament kasutab oma seadusandlikke volitusi selleks, et kujundada välja kohtusüsteemi edasine töökorraldus ja toimimiskord, ei tohiks ta vastu võtta selliseid meetmeid, mis võivad ohtu seada kõrgema kohtunõukogu liikmesuse järjepidevuse“. Sarnastele järeldustele jõudis Slovakkia konstitutsioonikohus 19. septembri 2018. aasta otsuses PLz. ÚS 2/2018 (punkt 12).

²⁹ Ei ole selge, mil määral saaks konstitutsioonikohus hinnata tagandamise otsust kohtute sõltumatuse seisukohast. Õigusriigi olukorda käsitleva 2020. aasta aruandega seotud järelkohtumise käigus saadud teave.

³⁰ Euroopa Kohus on kohtunike ametisse nimetamise menetluse küsimuses meelde tuletanud, et selleks et aidata kaasa selle protsessi objektiivsemaks muutmisele, peaks kohtute nõukoda ise olema piisavalt sõltumatu seadusandlikust ja täitevvõimust ning võimuesindajast, kellele ta peab esitama arvamuse hinnanguga kohtuniku ametikohale kandideerijate kohta. Vt Euroopa Liidu Kohtu otsus, 20. aprill 2021, Republika, C-896/19, punkt 66.

³¹ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 4.

³² Üleminekusättega nähti ette, et põhiseadusmuudatuse jõustumise kuupäeva (1. jaanuar 2021) seisuga jäävad 67aastased kohtunikud pensionile 1. veebruariks 2021. Slovakkia ametiasutused kinnitasid, et selliseid kohtunikke ei olnud ning et seega seda sätet ei kohaldata.

³³ Seadus nr 312/2020 varade konfiskeerimise ja arestitud vara haldamise ning teatavate seaduste muutmise kohta, jõus alates 1. jaanuarist 2021.

³⁴ Sätet kohaldatakse ka rahvakohtunike suhtes.

³⁵ Põhiseaduse artikli 148 lõige 4.

³⁶ Karistusseadustiku paragrahv 326a.

³⁷ Sätet kohaldatakse ka rahvakohtunike ja vahekohtunike suhtes.

teene teisele isikule³⁸. Sellele sättele tuleks toetuda üksnes siis, kui langetatud otsus on ilmselgelt meelevaldne ja ebaõige³⁹. Kriminaalmenetlusi juhivad eriprokurör ja kriminaalasjade erikohus. Kõnealuses süüteoos süüdistataval kohtunikul on õigus taotleda kohtute nõukojalt arvamust, milles vaidlustatakse kriminaalmenetlusega jätkamine; kui see taotlus rahuldatakse, tähendab see sisuliselt seda, et menetlus lõpetatakse⁴⁰. Süüdistuse saanud kohtuniku volitused võidakse ajutiselt peatada üksnes distsiplinaar kohtu otsuse alusel⁴¹. Arvestades, et Euroopa standardite kohaselt võidakse kohtunikke nende otsuste eest vastutusele võtta teatavatel pahatahtlikkuse või raske hooletusega seotud erandjuhtudel, tuleb kohtunike vastutust reguleerivas korras igal juhul selgelt ja täpselt sätestada vajalikud tagatised vältimaks mis tahes ohtu, et seda korda kasutatakse õigusemõistmisele surve avaldamiseks või kohtulahendite sisu poliitilise kontrolli süsteemina⁴². On oluline, et kui neid uusi sätteid praktikas kohaldatakse, rakendatakse nõuetekohaselt kaitsemeetmeid kooskõlas Euroopa standarditega. Teatavad sidusrühmad on väljendanud kahtlust kohtunike puutumatus käsitleva põhiseadusmuudatuse suhtes ning nentunud, et muudatus on liiga laialt ja ebamääraselt sõnastatud ning võib kaasa tuua võimaliku kuritarvitamise riski⁴³.

Hiljutise põhiseadusliku reformiga muudeti korda, mis võimaldab kohtunikke ilma nende nõusolekuta üle viia. Hiljutise põhiseadusliku reformiga kehtestati säte, et kohtunikke võib kohtute võrgustiku muudatuse korral üle viia ilma nende nõusolekuta, kui see on vajalik selleks, et tagada kohtusüsteemi nõuetekohane toimimine⁴⁴. Euroopa standardite kohaselt on võimalik kohtunikke ilma nende nõusolekuta üle viia erandjuhtudel, tingimusel et kehtestatud on piisavad kaitsemeetmed. Nende kaitsemeetmete hulgas on nõue, et kohtunikku ei tohi üle viia madalama astme kohtusse ning et tal on edasikaebeõigus⁴⁵. On oluline, et rakendusaktides⁴⁶ sätestatakse Euroopa standarditele vastavad piisavad kaitsemeetmed.

³⁸ Lisateave: Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 8.

³⁹ Seaduse nr 312/2020 seletuskiri, lk 40; õigusriigi olukorda käsitleva 2020. aasta aruandega seotud järelkohtumise käigus saadud teave.

⁴⁰ Nähtavasti kehtib see kaitsemeede aga üksnes 2024. aastani, seadus nr 423/2020, artiklid III, XXX.

⁴¹ Kohtute seaduse nr 385/2000 paragrahv 22. Paragrahvi 22a kohaselt võidakse kohtuniku volitused kohtute nõukoja otsuse alusel ajutiselt peatada ka juhul, kui tekkinud on põhjendatud kahtlusi selle suhtes, kas kohtunik vastab kvalifikatsiooninõuetele, või kui kohtusüsteemi usaldatavus või maine võib olla tõsisel ohus. Pärast põhiseaduse muudatuse vastuvõtmist 2021. aasta detsembris ei ole kohtunike kinnipidamiseks enam vaja konstitutsioonikohtu nõusolekut. Lisateave: Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 8.

⁴² Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitus CM/Rec(2010)12, punkt 68. Vt analoogia põhjal järgmised kohtunike suhtes algatatud distsiplinaar menetlused: Euroopa Liidu Kohtu otsus, 19. november 2019, LM, C-216/18, punkt 67; seoses kohtunike vastutusega vt ka: kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus, 18. mai 2021, liidetud kohtuasjad C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, punktid 228–239.

⁴³ Vastavalt Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu büroo 9. detsembri 2020. aasta arvamusele põhiseaduse kohta (CCJE-BU(2020)3, lk 5) on põhiseaduse uus sõnastus ebamäärane ja võib kaasa tuua kuritarvitamise riski; Slovakkia advokaatide avalik üleskutse (kättesaadav aadressil <https://pravnystat.eu/en/>), mis esitati õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks korraldatud sidusrühmadega konsulteerimise käigus.

⁴⁴ Varem sai kohtunikke ilma nende nõusolekuta üle viia üksnes kohtumenetlusega. Põhiseaduse artikli 148 lõige 1.

⁴⁵ Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitus CM/Rec(2010)12, punkt 52. Euroopa harta kohtunike statuudi kohta, artiklid 1.4, 3.4; Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustiku aruanne kohtunike ametialase tulemuslikkuse hindamise ja ametist tagandamise keelu miinimumstandardite kohta, ettepanek 4.21; Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus, 9. märts 2021, Bilgen vs. Türgi, 1571/07, punkt 96.

⁴⁶ Põhiseaduse artikli 148 lõike 1 kohaselt täpsustatakse kohtute võrgustiku muutmise korral toimuvat üleviimist rakendusaktis.

Koostamisel on kohtute võrgustiku reformi eelnõu. Võttes arvesse Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava komisjoni (CEPEJ) aruandes⁴⁷ esitatud soovitusi, sealhulgas soovitus kaaluda võimalust edendada kohtunike spetsialiseerumist ja muuta kohtute võrgustikku, eeskätt võimalust vähendada piirkondlike kohtute arvu,⁴⁸ moodustas justiitsministeerium töörühmad – kus osalevad muu hulgas kohtunikud –, et koostada kohtute võrgustiku reformi eelnõu⁴⁹. Reformi eesmärk on suurendada üldsuse usaldust kohtusüsteemi vastu ning parandada selle tõhusust ja kvaliteeti⁵⁰. Kavandatav võrgustik põhineb vajadusel tagada nii kohtute piisav suurus, et iga kohtu kohtunikud saaksid suuremal määral spetsialiseeruda, kui ka kultuurilise ja piirkondliku identiteedi austamine ning juurdepääs õigusemõistmisele⁵¹. Praeguste kohtute töökoormuse, taristu ja kohtute juurdepääsetavuse andmete põhjal tehti reformi eelnõus ettepanek vähendada piirkondlike kohtute arvu 54-lt 30-le ja maakonnakohtute arvu kaheksalt kolmele⁵². Likvideeritavate kohtute kohtunikud, kohtutöötajad ja kohtuasjad viiakse üle allesjäävatesse õigusjärglastest kohtutesse⁵³. Ajavahemikul 2020. aasta septembrist detsembrini tutvustati reformi eelnõu kohtunikele ja muudele sidusrühmadele; arutelud jätkusid 2021. aasta jaanuaris ja veebruaris⁵⁴. Praegu hindab justiitsministeerium 2020. aasta detsembri keskpaigast 2021. aasta märtsi alguseni toimunud avalikul konsultatsioonil saadud märkusi⁵⁵. Reformi eelnõu kohta esitas kriitilisi märkusi mitu sidusrühma, kes osutasid muu hulgas sellele, et neid ei kaasatud eelnõu koostamise protsessi, ning väljendasid kahtlust õigusemõistmisele juurdepääsu suhtes⁵⁶.

⁴⁷ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 4.

⁴⁸ CEPEJ (november 2017), „Efficiency and quality of the Slovak judicial system, Assessment And recommendations on the basis of CEPEJ tools“ („Slovakkia kohtusüsteemi tõhusus ja kvaliteet. Hinnang ja soovitusud CEPEJ vahendite alusel“), CEPEJ-COOP(2017)14, lk 20–28.

⁴⁹ Eelnõu koostati mitmes etapis. Esimeses etapis leppis peaaegu 50 liikmest (kellest enamik olid kohtunikud, sh esimese ja teise astme kohtute esimehed, ning kohtute nõukoja liikmed, sh nõukoja esimees) koosnev töörühm kokku reformi põhiosades. 2020. aasta esimesel poolel aset leidnud teises etapis koostas väiksem töörühm (ligikaudu kümme liiget, kellest neli olid kohtunikud) esimese töörühma soovitusete alusel reformi eelnõu. Sidusrühmad seadsid aga kahtluse alla, mil määral neid soovitusi arvesse võeti. Esimese etapi töörühma kohtumiste protokollid ja osalejate nimekirjad on kättesaadavad aadressil <http://web.ac-mssr.sk/sudna-mapa-otazky-a-odpovede/>. Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave; justiitsministeeriumi avaldatud teave uue kohtute võrgustiku veebilehel: <http://web.ac-mssr.sk/sudna-mapa-otazky-a-odpovede/>; justiitsministeeriumi analüüsikeskus (detsember 2020), soovitusud uue kohtute võrgustiku väljakujundamise kohta, lk 15–17.

⁵⁰ Justiitsministeeriumi analüüsikeskus (november 2020), kohtute võrgustiku reform, lk 4.

⁵¹ Justiitsministeeriumi analüüsikeskus (november 2020), kohtute võrgustiku reformi tekst, lk 20–21; Hinnangut nendele kriteeriumidele vastavuse kohta igas ringkonnas selgitatakse järgmises dokumendis: justiitsministeeriumi analüüsikeskus (november 2020), „Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy“ („Soovitusud uue kohtute võrgustiku väljakujundamise kohta“), http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/nova_sudna_mapa_3_0_final.pdf.

⁵² Töörühma eesmärk oli luua ringkonnad, kus vastavalt iga praegu tegutseva kohtu sissetulevate kohtuasjade keskmisele arvule on piisavalt kohtuasju vähemalt kolmele spetsialiseerunud kohtunikule / kolmele senatile igas tegevusvaldkonnas. Samuti tehti reformi eelnõus ettepanek luua eraldi halduskohtud (vt allpool). Justiitsministeeriumi analüüsikeskus (november 2020), kohtute võrgustiku reformi tekst, lk 20–21; justiitsministeeriumi analüüsikeskus (november 2020), „Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy“ („Soovitusud uue kohtute võrgustiku väljakujundamise kohta“), lk 20–21, 34, 43.

⁵³ Kohtute asukohti ja territoriaalset jurisdiktsiooni käsitleva seaduse eelnõu, paragrahvi 10 lõige 2 ja paragrahvi 11 lõige 2, kättesaadav aadressil <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/587>.

⁵⁴ Justiitsministeerium, eelnõu koostamise protsessi ajakava, kättesaadav aadressil http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/20210223_Casov%C3%A1_osa_Sudna_mapa_v.2.pdf.

⁵⁵ Teabeportaali Slov-Lex, <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/587>.

⁵⁶ Slovakkia kohtunike suhtlusplatvormi Sudnamoc.sk kaudu ja Slovakkia kohtunike ühingu õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. Eelnõu sisaldab ka eri valikuvariante kohtute eesistujate valimiseks, mis tõstatab küsimusi seoses täitevvõimule antava kaalutusõigusega; kohtute asukohti ja territoriaalset jurisdiktsiooni

Kriitikast ajendatuna otsustas justiitsministeerium jätkata kohtunikega konsulteerimist 2021. aasta septembrini; pärast seda algatatakse kohtute võrgustiku reformi muudetud ettepaneku suhtes uus avaliku konsultatsiooni menetlus⁵⁷. Kuna reform hõlmab kohtunike üleviimist,⁵⁸ tuleb märkida, et Euroopa standardite kohaselt peaksid kohtunikel, kes viiakse reformi käigus üle ilma nende nõusolekuta, olema menetluslikud tagatised, mis aitaksid tagada, et nende sõltumatus ei satu ohtu (vt eespool). CEPEJ vaatas reformi eelnõu läbi ja järeldas, et kasutatud meetodika vastab tema suunistele ja hindamisaruandele, ning tõstis esile Slovakkia ametiasutuste järgitud tõendusjärgi lähenemisviisi⁵⁹. Samuti avaldas ta täiendavad soovitused, näiteks soovitus kaaluda võimalust lükata reformi elluviimine edasi⁶⁰.

Loodud on kõrgeim halduskohus ning kavandatakse halduskohtute loomist⁶¹. Uus halduskohtute süsteem koosneb kavakohaselt kolmest halduskohtust, mille asutamiseks tehti ettepanek kohtute võrgustiku reformi eelnõus, ja kõrgeimast halduskohtust, mis loodi hiljutise põhiseadusliku reformiga ning alustab eeldatavalt tegevust 2021. aasta augustis⁶². Kõrgeima halduskohtu esimees nimetati ametisse⁶³ 2020. aasta mais ning praegu on pooleli kohtunike valiku protsess. Kohtunikud valib kohtute nõukoda⁶⁴. Kohtute võrgustiku reformi eelnõuga (vt eespool) nähti ette kolme eraldi halduskohtu loomine. Eelnõuga nähti ette,⁶⁵ et nende uute halduskohtute esimehed valib viiest liikmest koosnev komisjon; selle komisjoni liikmed valib omakorda justiitsministeerium, kusjuures kaks liiget valitakse kohtute nõukoja nimetatud kandidaatide hulgast⁶⁶. Halduskohtute kohtunike valimise küsimuses on tehtud ettepanek,⁶⁷ et justiitsministeerium otsustab,⁶⁸ millised ametikohad täidetakse kohtunike üleviimisega⁶⁹ ja

käsitleva seaduse eelnõu artikli XVI punkt 35, millega lisatakse kohtute seadusesse nr 757/2004 paragrahvi 101f lõige 4.

⁵⁷ Slovakkia ametiasutustelt saadud teave.

⁵⁸ Tasub märkida, et reformi eelnõu kohaselt peaks kohtunike üleviimine toimuma üldõigusjärgluse teel, toetumata kohtute seaduse nr 385/2000 paragrahvi 14 kohasele sättele kohtunike üleviimise kohta. Üleviimist käsitlevad Euroopa standardid on sellegipoolest kohaldatavad.

⁵⁹ CEPEJ (14. detsember 2020), „CEPEJ Experts’ review of the Judicial Map Reform in the Slovak Republic“ („CEPEJ eksperdihinnang Slovakkia kohtute võrgustiku reformi kohta“), lk 8–9.

⁶⁰ CEPEJ (14. detsember 2020), „CEPEJ Experts’ review of the Judicial Map Reform in the Slovak Republic“ („CEPEJ eksperdihinnang Slovakkia kohtute võrgustiku reformi kohta“), lk 10–11.

⁶¹ Kõrgeim halduskohus hakkab muu hulgas täitma teise astme halduskohtu ülesandeid. Esimese astme haldusasjadega tegelevad praegu maakonnakohtute juures tegutsevad haldussenatid; pärast uute halduskohtute loomist suunatakse need haldusasjad nendele kohtutele.

⁶² 2. juunil 2021 palus justiitsministeerium Veneetsia komisjonil avaldada arvamust selle kohta, kas kõrgeimale halduskohtule tuleks anda pädevus tegutseda apellatsioonikoguna, kes vaatab läbi Slovakkia advokatuuri kuuluvate advokaatide suhtes tehtud distsiplinaarotsuseid, ning esindajate ametiseisundi ja staatuse kohta Slovakkia õigussüsteemis. Praegu ei ole koostamisel õigusakte, millega kohtule selline pädevus antaks, kuid seda soovitati põhiseadusliku seaduse nr 422/20 seletuskirjas (lk 28).

⁶³ Kõrgeima halduskohtu esimehe nimetas ametisse vabariigi president kohtute nõukoja ettepaneku ning põhiseaduse artikli 154g lõike 7 kohase üleminekusätte alusel.

⁶⁴ Kohtute seaduse nr 385/2000 paragrahv 151zf.

⁶⁵ Kohtute asukohti ja territoriaalset jurisdiktsiooni käsitleva seaduse eelnõu artikli XVI punkt 35, millega lisatakse kohtute seadusesse nr 757/2004 paragrahvi 101f lõige 1.

⁶⁶ Kohtute esimeeste ametisse nimetamise tavamenetluses, mis on sätestatud kohtute seaduse nr 750/2004 paragrahvides 36 ja 37, valib justiitsminister valikukomisjoni neli liiget kandidaatide nimekirjast, st üks liige valitakse kohtute nõukoja nimetatud kandidaatide seast ja kolm liiget ministri nimetatud kandidaatide seast. Ühe valikukomisjoni liikme valib asjaomase kohtu kohtunike nõukogu. Kandidaatide nimekiri avaldatakse justiitsministeeriumi veebisaidil <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudy/Vyberove-konania-na-sudoch/Kandidati-na-clenov-vyberovych-komisii-na-vyber-predsedov-sudov.aspx>.

⁶⁷ Kohtute asukohti ja territoriaalset jurisdiktsiooni käsitleva seaduse eelnõu artikli IX punkt 17, millega lisatakse kohtunikke käsitlevasse seadusesse nr 385/2000 paragrahv 151zg.

⁶⁸ Pärast kohtute nõukoja arutamist.

millised valikumenetluse teel⁷⁰. On oluline, et nende kohtute loomisel ja nende suhtes kohaldatava korra kehtestamisel võetakse arvesse Euroopa standardeid⁷¹.

Uue menetluse alusel valiti uus peaprokurör ja eriprokurör. 2020. aasta septembris võttis parlament vastu seaduse,⁷² millega tehti mitu muudatust peaprokuröri ja eriprokuröri valimise protsessis⁷³. Seadusega laiendati nende isikute ringi, kellel on õigus nimetada kandidaate peaprokuröri ametikoha täitmiseks,⁷⁴ lubati sellele ametikohale kandideerida ka isikutel, kes ei ole prokurörid, ning kehtestati nõue, et nii peaprokuröri kui ka eriprokuröri ametikoha kandidaadid peavad läbima avaliku kuulamise parlamendis⁷⁵. Uusi eeskirju kohaldati peaprokuröri ja eriprokuröride kandidaatide valikul 2020. aasta detsembris ja 2021. aasta veebruaris. Mõlemaid valimisi kajastati põhjalikult meediakanalites ning sidusrühmad märkisid, et menetlus on varasemast läbipaistvam⁷⁶.

Kvaliteet

Jõupingutused digitaliseerimise edendamiseks on hakanud tulemusi andma, kuid praktikas võib täheldada puudusi. Viimastel aastatel tehtud aktiivsed jõupingutused eesmärgiga edendada kohtusüsteemi digitaliseerimist⁷⁷ on hakanud vilja kandma. Slovakkias on nõuetekohaselt paigas menetlusnormid, mis võimaldavad kasutada kohtutes digitehnoloogiat,⁷⁸ samuti on olemas mitmesugused vahendid ja taristu, et võimaldada kaugsidet ja turvalist kaugjuurdepääsu töökohale,⁷⁹ turvalist elektroonilist teabevahetust kohtuteenistuste ning õigusala töötajate ja institutsioonide vahel⁸⁰ ning kasutajatel algatada ja jälgida tsiviil-, kaubandus- ja haldusasjade menetlusi⁸¹. Puudusi võib eeskätt täheldada seoses prokuratuuriga⁸² ja kriminaalasjade kohtumenetluste digilahendustega⁸³. Siiski on märke sellest, et ehkki vahendid ja taristud on kasutusele võetud, võib nende tegelik kasutamine olla piiratud, eelkõige selliste takistuste tõttu nagu vähene kasutusmugavus, eri kasutatavate infosüsteemide ühildamatus või kasutajate vähesed oskused⁸⁴. Kuigi COVID-19 pandeemia on digitaliseerimise protsessi üldjoontes hoogustanud, on see ühtlasi osutanud teatavatele

⁶⁹ Kohtunikke viib üle kohtute nõukoda kas kohtuniku taotluse, tema nõusoleku või tema suhtes tehtud distsiplinaarotsuse alusel; kohtute seaduse nr 385/2000 paragrahv 14.

⁷⁰ Valikumenetluse korraldab valikukomisjon, kuhu kuulub kaks justiitsministri nimetatud liiget ja kolm kohtute nõukoja nimetatud liiget; kohtute seaduse nr 385/2000 paragrahv 29.

⁷¹ Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) (2016), aramus nr 19 kohtute esimeeste rolli kohta, punkt 53.

⁷² Seadus nr 241/2020.

⁷³ Põhiseaduse artikli 150 kohaselt nimetab peaprokuröri ametisse vabariigi president parlamendi ettepaneku alusel. Eriprokuröri valib parlament kooskõlas prokuröride seaduse nr 154/2001 paragrahviga 24a.

⁷⁴ Kandidaate võivad nimetada parlamendi liikmed, justiitsminister, ombudsman, prokuröride nõukogu, advokaatide kutseorganisatsioon, ülikooli õigusteaduskond ja teaduste akadeemia. Varem said kandidaate nimetada ainult parlamendi liikmed; riigiprokuratuuri seaduse nr 153/2001 paragrahvi 7 lõige 4.

⁷⁵ Riigiprokuratuuri seaduse nr 153/2001 paragrahvi 125 lõige 2.

⁷⁶ Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 9; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁷⁷ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 5.

⁷⁸ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 41.

⁷⁹ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 42.

⁸⁰ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 43.

⁸¹ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 45.

⁸² 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 44.

⁸³ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 46.

⁸⁴ Slovakkia advokatuurilt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave.

praktilistele puudustele⁸⁵. Justiitsministeeriumi uue IT-osakonna eestvedamisel on käimas mitu projekti kohtusüsteemi vajaduste täitmiseks, sealhulgas töötatakse välja uut kohtuasjade haldamise süsteemi ja uut äriregistrit, nagu oli ette nähtud ka Slovakkia taaste- ja vastupidavuskavaga⁸⁶.

Kuigi pandeemial oli kohtusüsteemile märkimisväärne mõju, said kohtud ja advokaadid oma tööd üldjoontes jätkata. Piirkondlike kohtute ja maakonnakohtute korraldatud kohtuistungite arv vähenes. Kui kohtuistungid toimusid, peeti need videokonverentsi teel või vajaduse korral kohapeal, võttes ohutusmeetmeid. Vähem mõjutas see ülemkohut, sealhulgas sellepärast, et enamik selle menetlustest toimuvad kirjalikult⁸⁷. Pandeemia mõjutas ka advokaate, kuid suurtest takistustest tööülesannete täitmisel ei teatatud⁸⁸. Olukorda kohtutes on hoolikalt jälginud kohtute nõukoda. Justiitsministeerium avaldas piirangute kohta suunised ja teabe, mille üle kohtud väljendasid heameelt⁸⁹.

Tõhusus

Haldusajade menetlemise tõhusus on veelgi halvenenud. Haldusajade menetlemisele kuluv aeg on ELi lõikes võrrelduna pikk ning 2019. aastal pikenes menetluste kestus taas – kui 2018. aastal oli see 157 päeva, siis 2019. aastal 518 päeva⁹⁰. Samal ajal vähenes ka lõpuleviidud kohtumenetluste määr: 2019. aastal 81,4 % (võrreldes 96,1 %-ga 2018. aastal)⁹¹. See annab tunnistust asjaolust, et süsteem ei tule haldusajadega seotud töökoormusega tõhusalt toime. Tsviil- ja kaubandusajade kategoorias oli tsviil- ja kaubandusvaidluste lahendamiseks hinnanguliselt kulunud aeg 2019. aastal pikem kui 2018. aastal (170 päeva, võrreldes 157 päevaga 2018. aastal)⁹². Teatavaid menetluste liigse kestuse juhtumeid on analüüsinud Euroopa Nõukogu⁹³.

II. KORRUPTSIOONIVASTANE RAAMISTIK

Slovakkias on korruptsiooni ennetamise, avastamise ja selle eest süüdistuste esitamise pädevus jagatud mitme asutuse vahel. Korruptsiooni tõkestamist koordineerib kesktasandil

⁸⁵ COVID-19 pandeemia tingimustes tuli samuti ilmsiks vajadus digitaliseerida kinnipidamismenetlusi, et võimaldada kinnipeetavate ja nende advokaatide turvalist digitaalset teabevahetust. Slovakkia advokatuuri õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave. Vt ka Slovakkia advokatuuri 23. märtsi 2021. aasta pressiteade „Predseda SAK navštivil nového generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže“ („Slovakkia advokatuuri president käis visiidil vanglaameti uue peadirektori juures“).

⁸⁶ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 12; Slovakkia taaste- ja vastupidavuskavaga nähti ette investeringud kohtusüsteemi digiülemineku edendamisse ja analüütilise suutlikkuse suurendamiseks, Slovakkia taaste- ja vastupidavuskava 15. osa.

⁸⁷ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁸⁸ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁸⁹ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁹⁰ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 10.

⁹¹ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 13.

⁹² 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 7.

⁹³ Juhtumid on liigitatud vastavalt järgmistesse rühmadesse: tsviilmenetluse liiga pikk kestus, kannatanu hüvitusnõudega seotud menetluse liiga pikk kestus kriminaalmenetluses, tsviilmenetluse ja maa tagastamise menetluse (kahes astmes toimuv menetlus, mis koosneb haldusetapist maa-ametis ja kohtumenetluse etapist apellatsioonistmes) liiga pika kestuse korral kättesaadava õiguskaitsevahendi tõhusus ning tõhusate õiguskaitsevahendite puudumine. Nendes kohtuasjades tegi otsuse Euroopa Inimõiguste Kohus ning Euroopa Nõukogu jälgib tavamenetluse korras seda, kuidas Slovakkia ametiasutused tagavad nende kohtuotsuste täitmise. Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 24. juuli 2012. aasta otsuse 44482/09 (Maxian ja Maxianova), 15. septembri 2015. aasta otsuse 42360/10 (Javor ja Javorova), 27. juuni 2017. aasta otsuse 57405/15 (Ivan) ja 31. augusti 2018. aasta otsuse 35142/15 (Balogh jt) täitmise seis.

valitsuskantselei, kes annab aru otse peaministri kantseleile. Korruptsioonisüütegude avastamise ja uurimise eest vastutab politsei peavalitsuse riiklik kriminaalamet, välja arvatud selliste korruptsioonisüütegude puhul, mille on toime pannud politseiametnikud ise või teatavate õiguskaitseasutuste töötajad ning mis kuuluvad inspeksiooniteenistuse büroo pädevusse⁹⁴. Eriprokuratuuril⁹⁵ on ainupädevus kriminaalasjade erikohtu sisulise pädevuse alla kuuluvate süütegude uurimisel, sealhulgas korruptsioonisüütegude puhul⁹⁶.

Ekspertide ja ärijuhtide hinnangul on korruptsioon avalikus sektoris endiselt levinud. Transparency Internationali korruptsioonitajumise indeksi 2020. aastal avaldatud väljaandes sai Slovakkia 49 punkti 100st ning seega on ta Euroopa Liidus 17. kohal ja ülemaailmselt 60. kohal⁹⁷. See indeks on viimase viie aasta jooksul⁹⁸ püsinud suhteliselt stabiilsena⁹⁹.

Strateegiline korruptsioonivastane raamistik on sätestatud korruptsioonivastases poliitikas ajavahemikuks 2019–2023. Selles poliitikas¹⁰⁰ keskendutakse peamiselt ennetusele mittesiduvate meetmete kaudu, kusjuures sellele on lisatud tegevuskava – riiklik korruptsioonivastane programm¹⁰¹ – ning mitu valdkondlikku programmi¹⁰². Arvestades, et kehtiv tegevuskava on sisult identne poliitikadokumendiga, ei sisalda see konkreetseid tegevusetappe, et hõlbustada poliitikaprioriteetide elluviimist. Riiklik korruptsioonivastane programm on praegu ajakohastamisel¹⁰³. Poliitika ja tegevuskava rakendamise üle teeb järelevalvet valitsuskantselei alla kuuluv korruptsiooni ennetamise osakond. Valdkondlike programmide rakendamise järelevalve kuulub asjaomaste riigi keskhaldusasutuste pädevusse¹⁰⁴.

⁹⁴ Politseiseaduse nr 171/1993 Coll. artikli 4 lõige 3.

⁹⁵ Slovakkia Rahvuskogu seadus nr 458/2003 Coll., milles käsitletakse erikohtu ja eriprokuratuuri asutamist.

⁹⁶ Seadus nr 291/2009 Coll. kriminaalasjade erikohtu kohta.

⁹⁷ Transparency International (2021), 2020. aasta korruptsiooni tajumise indeks, lk 2–3. Tajutava korruptsioonitase liigitatakse alljärgnevalt: madal (ekspertide hulgas ja äriringkondades hinnatakse avaliku sektori korruptsiooni taset enam kui 79 punktiga); suhteliselt madal (tulemus vahemikus 79–60 punkti), suhteliselt kõrge (tulemus vahemikus 59–50 punkti), kõrge (tulemus alla 50 punkti).

⁹⁸ Eurobaromeetri eelmise aasta andmeid korruptsiooni tajumise ning kodanike ja ettevõtjate kogemuste kohta ajakohastatakse iga kahe aasta tagant. Viimased andmed pärinevad Eurobaromeetri eriuuringust nr 502 (2020) ja Eurobaromeetri kiiruuringust nr 482 (2019).

⁹⁹ 2015. aastal oli indeks 51, 2020. aastal aga 49. Indeks on oluliselt suurenenud/vähenenud juhul, kui tulemus on viimase viie aasta jooksul muutunud rohkem kui 5 punkti; paranenud/halvenenud juhul, kui tulemus on muutunud 4–5 punkti; on suhteliselt stabiilne juhul, kui tulemus on muutunud 1–3 punkti.

¹⁰⁰ Slovakkia valitsus (2018), Slovakkia korruptsioonivastane poliitika ajavahemikuks 2019–2023.

¹⁰¹ Slovakkia valitsus (2019), Slovakkia korruptsioonivastane programm.

¹⁰² Valdkondlikud programmid võeti vastu ministeeriumides ja muudes institutsioonides, sealhulgas justiitsministeerium, majandusministeerium, siseministeerium, transpordi- ja ehitusministeerium, keskkonnaministeerium, rahandusministeerium, välis- ja Euroopa asjade ministeerium, tervishoiuministeerium, tööministeerium. Vastuvõetud tegevuskavad hõlmavad peamiselt ennetustegevust, sealhulgas teadlikkuse suurendamist, korruptsioonivastase võitluse alast haridust ja korruptsioonirikside juhtimist.

¹⁰³ Uus riiklik korruptsioonivastane programm on ettevalmistusetapis. Slovakkia valitsuse andmete kohaselt on juba toimunud avalikud konsultatsioonid. Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud lisateave, lk 7.

¹⁰⁴ Valitsuskantselei alla kuuluva korruptsiooni ennetamise osakonna tööülesanded piirduvad kontrollimisega, kas asjaomane ministeerium on programmi välja töötanud, kuid osakond ei hinda programmi sisu. Siiski teeb korruptsiooni ennetamise osakond koostööd korruptsioonivastaste koordineerijate nõukogusse kuuluvate korruptsioonivastaste koordineerijatega. Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

Kriminaalõiguslikku raamistikku on täiendatud vara arestimist käsitleva uue seaduse jõustamisega. Muu hulgas on vara arestimist käsitleva seaduse¹⁰⁵ (mis jõustus 2021. aasta jaanuaris) eesmärk takistada kuritegeliku vara legaliseerimist kolmandatele isikutele ülekandmise teel ning sellega muudeti karistusseadustikku, et lisada uued süüteoiliidid, näiteks põhjendamatu hüvede või eeliste vastuvõtmine või pakkumine ning kaudne korruptsioon¹⁰⁶. Peale selle võeti seadusega kasutusele kriminaaltulu mõiste määratlus. Märkimist väärrib ka asjaolu, et seadusega loodi uus arestitud vara haldamise büroo¹⁰⁷. Seadusandlikul tasandil ei ole veel reguleeritud politsei volitust nõuda nende süütegude uurimisel kahtlusaluste kohta finantsteavet pankadelt¹⁰⁸ ega kriminaliseeritud oletatava mõjuvõimuga kauplemist¹⁰⁹.

Võetakse meetmeid, et suurendada eriprokuratuuri ressursse ja seeläbi selle suutlikkust. 10. veebruaril 2021 kiitis valitsus heaks ettepaneku suurendada eriprokuratuuri ressursse ja spetsialistide arvu¹¹⁰. Üldtasandil suurenes prokuröride arv 2021. aastal 35-lt 38-le. Selleks et lahendada probleemid seoses piiratud ressursside ja suutlikkusega suurkorruptsiooni juhtumite eest vastutusele võtmiseks,¹¹¹ on korruptsiooni ja sellega seotud süütegudega tegelevas eriprokuratuuri osakonnas kahekordistatud töötajate arvu – kui enne oli prokuröre viis, siis nüüd on neid kümme¹¹². Ümberkorraldused tehti 2021. aastal¹¹³. Samuti otsustati märkimisväärselt suurendada eriprokuratuurile eraldatavaid eelarvelisi vahendeid¹¹⁴. Endiselt tekitab muret vähene usaldus politsei vastu, samuti spetsialiseerumine ja digiteerimine politseis; sellel on omakorda ebasoodne mõju prokuratuuri koostööle politseiga ning korruptsiooni ja sellega seotud süütegude avastamisele¹¹⁵. Nagu märgiti

¹⁰⁵ Seadus nr 312/2020 varade konfiskeerimise ja arestitud vara haldamise ning teatavate seaduste muutmise kohta, jõus alates 1. jaanuarist 2021.

¹⁰⁶ Samuti muudeti seadusega kriminaaltulu rahapesu mõiste määratlust ning lisati uus süüteoiliik – nn seaduse väänamine, vt eespool I jagu. Kõik korruptsiooni aktiivsed, passiivsed, otsesed ja kaudsed vormid olid Slovakkias kriminaliseeritud juba varem.

¹⁰⁷ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teabe kohaselt (lk 22) oli valikumenetlus direktori ametisse nimetamiseks käesoleva aruande koostamise ajal pooleli. Vastu võeti veel mitu korruptsiooniga seotud muudatust, sealhulgas seadus nr 279/2020, millega muudeti seadust nr 297/2008 rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse kohta (2020. aasta september).

¹⁰⁸ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave (lk 24), milles viidati politseiseaduse nr 171/1993 paragrahvi 29a lõikele 4; muud liiki süütegude puhul, näiteks maksudest kõrvalhoidmine, ebaseaduslikud finantstehingud või kriminaaltulu legaliseerimine, on politseil volitus sellist teavet nõuda. Neid puudusi aitab eeldatavalt kõrvaldada pangakontode keskregistri seaduse eelnõu (1. detsember 2021).

¹⁰⁹ ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni rakendamise läbivaatamine – 1. tsükkel (2010–2015), läbivaatamise aruanne Slovakkia kohta, lk 22. Mõjuvõimuga kauplemine on kriminaliseeritud karistusseadustiku paragrahvi 336 alusel, ent see ei hõlma juhtumeid, mil üksikisik pakkus või andis altkäemaksu isikule, kellel tegelikkuses ei olnud mõjuvõimu, millega seoses altkäemaksu pakuti/anti, nagu on ette nähtud ÜRO korruptsioonivastase konventsiooniga.

¹¹⁰ Otsus nr UV-1860/2021. Vt ka Slovakkia valitsuse ettepanek suurendada Slovakkia peaprokuratuuri alla kuuluva eriprokuratuuri ülesannete täitmiseks volitatud isikute arvu ja optimeerida nende ülesannete jaotust.

¹¹¹ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 15; Eriprokuratuur väljendas muret asjaolu pärast, et iga prokurör tegeleb korraga keskmiselt ligikaudu 80 juhtumiga, mis seab kahtluse alla uurimiste tõhusa järelevalve. Vt õigusriigi olukorda käsitlev 2020. aasta aruanne, lk 7.

¹¹² Praegu on eriprokuratuuri üldise kuritegevuse osakonnas üks juhtivprokurör ja üheksa prokuröri; Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 16.

¹¹³ Praegu on eriprokuratuuri üldise kuritegevuse osakonnas üks juhtivprokurör ja üheksa prokuröri; Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 16.

¹¹⁴ Eriprokuratuurile eraldatakse reformi elluviimiseks lisaraha summas 1,3 miljonit eurot.

¹¹⁵ GRECO, viies hindamisvoor, hindamisaruanne Slovakkia Vabariigi kohta (2019), lk 37–57.

õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes, aitaks finantsuurimisi tõhustada suurem kohtuekspertiisi ja analüütiline suutlikkus riiklikus kriminaaluurimisametis¹¹⁶. 2022. aasta juuniks on kavas ellu viia ulatuslik politseireform, millega tehakse politseis selles valdkonnas uuendusi¹¹⁷.

Aruandeperioodil on märkimisväärselt suurendatud jõupingutusi, et võidelda suurkorruptsiooniga. 2018. aastal tapeti Slovakkias ajakirjanik Ján Kuciak ja tema kihlatu Martina Kušnírová. Selles juhtumis selgunud asjaolude tõttu puhkesid massimeeleavaldused, kus protesteeriti suurkorruptsiooniga seoses tajutava karistamatuse vastu. Sellest ajendatuna on suurkorruptsiooni uurimise ja selle eest vastutusele võtmise võimekust oluliselt parandatud. Alates 2020. aasta oktoobrist on korruptsioonis ja sellega seotud süütegudes süüdi mõistetud mitu endist politsei, prokuratuuri ja kohtu kõrgemat ametnikku, samuti mitu mõjukat erasektoris tegutsejat¹¹⁸. 2020. aastal algatas riiklik kriminaalamet menetluse 158 korruptsioonijuhtumises¹¹⁹. Korruptsioonisüütegudes süüdi mõistetud isikute arv oli 2020. aastal (128 süüdimõistvat kohtuotsust) võrreldes 2019. aastaga (mil nende kohtuotsuste arv oli 62) enam kui kaks korda suurem¹²⁰. 2021. aasta mais pidas riiklik kriminaalamet samuti kinni mitu maafondi¹²¹ kõrgemat ametnikku, kes väidetavalt osalesid ajavahemikul 2016–2020 korruptsiooniskeemides¹²². Selles kontekstis tõstatas Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) kahtlusi juba 2020. aastal pärast seda, kui algatati kolm põllumajandustoetuste maksimisega seotud haldusuurimist, et uurida läbipaistvuse, rendilepingute taotlejate võrdse kohtlemise ning sisemenetluste õiguskindlusega seotud puudusi maafondi töös¹²³. Sellegipoolest võiks veel parandada ja tihendada riikliku kriminaalameti, riikliku julgeolekuameti, riigikontrolli ja rahapesu andmebüroo koostööd, et paremini avastada ja

¹¹⁶ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 7.

¹¹⁷ Vt Slovakkia taaste- ja vastupidavuskava.

¹¹⁸ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. Vt ka I jagu.

¹¹⁹ Vastavalt Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teabele olid 158st algatatud korruptsioonijuhtumist 73 seotud altkäemaksu andmisega, 71 altkäemaksu võtmisega, 8 kaudse korruptsiooniga, 5 valimiskorruptsiooniga ning 1 spordivõistluste tulemuste kokkuleppimisega.

¹²⁰ Statistikkasse kaasati järgmised süüteod: passiivne korruptsioon (paragrahv 328), passiivne korruptsioon – üldist huvi pakkuvate esemete hange (paragrahv 329), aktiivne korruptsioon (paragrahv 332), aktiivne korruptsioon – üldist huvi pakkuvate esemete hange (paragrahv 333), mõjuvõimuga kauplemine (paragrahv 336), altkäemaksu andmine ja/või võtmine valimistel (paragrahv 336a), spordikorruptsioon (paragrahv 336b). Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud lisateave, kättesaadav aadressil <http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/rocenka2019/I-Trestn%C3%A1-agenda-2019.pdf>. Korruptsioonistatistika andmeid sisaldavad ka riikliku kriminaalameti aastaaruanded, kus avaldatakse kriminaaluurimiste ja esitatud süüdistuste arv ning korruptsioonisüütegudes süüdistuse saanud isikute arv. Samuti avaldab siseministerium igakuist kuritegevuse veebistatistika.

¹²¹ Slovakkia maafond majandab riigi omandis olevat põllumajandusmaad ja teadaoleva eraomanikuta maad. Need põllud moodustavad ligikaudu 20 % kogu põllumajandusmaast Slovakkias ning vastavad suuremas osas ELi otsetoetuste saamise tingimustele.

¹²² Aktuality.sk (19. märts 2021), „NAKA opát zadržala finančníka Kvietika aj viacero ľudí zo Slovenského pozemkového fondu“ („Riiklik kriminaalamet pidas uuesti kinni Slovakkia maafondi finantsjuhi Kvietiku ja mitu teist töötajat“).

¹²³ Euroopa Pettustevastase Ameti pressiteade (21. jaanuar 2021), „OLAF closes cases on EU agricultural funds in Slovakia“ („OLAF lõpetas juhtumid seoses ELi põllumajandusfondide vahendite haldamisega Slovakkias“).

dokumenteerida korrupsioonijuhtumeid¹²⁴. Endiselt tekitab muret tõhus täitmise tagamine piiriülese altkäemaksu puhul¹²⁵.

2021. aasta veebruaris nimetas Slovakkia parlament ametisse rikkumisest teatajate kaitse ameti juhi. Pärast juhi ametisse nimetamist¹²⁶ alustab amet tegevust ja tööülesannete täitmist kuue kuu jooksul¹²⁷. Juhhi ametiaeg on seitse aastat. Amet on sõltumatu kõikidest teistest talitustest¹²⁸. Oma volituste raames keskendub amet õigusrikkumistele ja rikkumisest teatajate kaitsele teatatud üksuse kättemaksu eest ning järgib konfidentsiaalsuse ja anonüümsuse põhimõtteid¹²⁹. Ameti ülesanne on pakkuda nõu, koolitust, meetodilisi suuniseid ja avalikku teavet rikkumisest teatamise, sealhulgas korrupsioonijuhtumite kohta. Amet allub parlamendile ning esitab igal aastal aruande. Tema sihtrühm on nii avalik kui ka erasektor.

Slovakkia on võtnud kohustuse esitada 2021. aasta novembris lobitöö seaduse eelnõu. Kõnealune valitsuskantselei juhitud protsess¹³⁰ on praegu esialgses ettevalmistusetapis¹³¹. Lobitöö on Slovakkias endiselt reguleerimata, vaatamata sellele, et selles valdkonnas on mitmel korral püütud õigusakte vastu võtta¹³². Selle tulemusena ei ole õigusaktidega määratletud lobitöötajate, lobitöö ega lobitöö sihtrühmade mõistet ega ette nähtud tõhusaid sanktsioone sobimatu lobitöö eest, samuti puuduvad seadusandliku jalajälje tavad¹³³. Sellegipoolest on olemas seotud õigusaktid ja vahendid, mis võimaldavad kindlaks teha sidusrühmade esitatud märkused ja selgitada välja, mil määral on neid arvesse võetud

¹²⁴ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 25;

¹²⁵ Transparency Internationali andmete („Exporting Corruption“ (2020), lk 102) kohaselt on Slovakkias ajavahemikul 2016–2019 algatatud uurimiste arv teadmata ning ühtki juhtumit ei algatatud ega lõpetatud. Piiriüleseid altkäemaksujuhtumeid käsitlevaid siseriiklikke õigusnorme muudeti OECD järgmistes aruannetes esitatud soovitude alusel: „Phase 3 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in the Slovak Republic“ („3. etapi aruanne OECD altkäemaksuvastase konventsiooni rakendamise kohta Slovakkias“) (2012) ja „Slovak Republic: Follow-Up to the Phase 3 Report & Recommendations“ („Slovakkia: 3. etapi aruande järelaruanne ja soovitus“) (2014). Seoses juriidiliste isikute vastutusele võtmisega piiriülese altkäemaksu korral, vt „Phase 1bis Report: Slovak Republic“ („Etapi 1bis aruanne: Slovakkia“) (2017). Konventsiooni rakendamise 4. etapi läbivaatamine on Slovakkia puhul kavandatud 2025. aastaks, mil vaadatakse läbi varasematel hindamistel kindlaks tehtud puuduste kõrvaldamiseks võetud meetmed ning jõupingutused täitmise tagamiseks.

¹²⁶ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 19; 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 8.

¹²⁷ Rikkumisest teatajate kaitse büroo asutati seadusega nr 54/2019 Coll. rikkumistest teatajate kaitse kohta, mis jõustus 2019. aasta märtsis.

¹²⁸ Personali- ja jooksvad kulud on aastas kokku ligikaudu 1,1 miljonit eurot.

¹²⁹ Slovakkias kehtib alates 2019. aastast eraldiseisev rikkumisest teatajate kaitse seadus (seadus nr 54/2019 Coll. rikkumisest teatajate kaitse kohta).

¹³⁰ Slovakkia valitsus, valitsuse seadusandlike ülesannete kava 2021. aastaks, https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy?p_p_id=processDetail_WAR_portlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&processDetail_WAR_portlet_fileCoaddr=COO.2145.1000.3.4201465&processDetail_WAR_portlet_file=pl%C3%A1n-2021.pdf&processDetail_WAR_portlet_action=getFile.

¹³¹ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus valitsuselt saadud teave.

¹³² 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 8.

¹³³ Vt GRECO, neljas hindamisvoor, Slovakkia käsitleva teise vastavusaruande lisand (2019), punkt 8; GRECO, neljas hindamisvoor, hindamisaruanne Slovakkia kohta (2013), punkt 25 (seoses parlamendiliikmetega); GRECO, viies hindamisvoor, hindamisaruanne Slovakkia kohta (2019), punkt 89 (seoses keskvalitsuse/tippametnikega); GRECO, neljas hindamisvoor, Slovakkia käsitleva teise vastavusaruande lisand (2019).

seadusandlike aktide eelnõudes¹³⁴. Samuti on 2021. aastal kavas vastu võtta parlamendiliikmete eetikakoodeks¹³⁵ ning kehtestada töösuhtejärgseid reegleid (nn pöördukse efekti) käsitlevad õigusnormid¹³⁶. Jõustunud on avalike huvide kaitse seaduse muudatused, millega sätestati kohustus deklareerida kingitused või muud hüved ning kinnis- või vallasasjade kasutamine¹³⁷.

Valitsusel on kavas luua uus vara (sealhulgas tippametnike vara) järelevalve ja kontrolli keskamet. Valitsuskantselei töötab koostöös parlamendiga praegu välja ühtse ameti asutamist käsitlevat seadusandlikku ettepanekut ning on selle protsessiga algusjärgus¹³⁸. Seni on parlamendiliikmete, kohtunike, prokuröride, ametiisikute ja ametnike vara deklareerimise kord detsentraliseeritud. 2021. aasta alguses teatati, et parlamendiliikmete 2019. aasta varadeklaratsioonide avaldamine, mis oli kavandatud 2020. aasta augustiks, lükkub oluliselt edasi, võttes arvesse COVID-19 pandeemiast põhjustatud asjaolusid ja seda, et mittevastavuse eest trahvide määramise menetlused olid pooleli¹³⁹.

Erakondade rahastamine on läbipaistev, ent tugevdada võiks järelevalvet. Slovakkias on peamine erakondade rahastamist reguleeriv seadus erakondi ja liikumisi käsitlev seadus¹⁴⁰. Erakondadele tehtavate annetuste piirsumma on 5 000 eurot (sularahas) kalendriaastas, kuid valimiste ajal see piirsumma ei kehti. Keelatud on annetused välismaistelt majandusüksustelt ja anonüümsetelt annetajatelt. Kui eeskirju ei täideta, võib riiklik valimiste ja erakondade rahastamise kontrolli komisjon määrata trahvi, mille summa arvutatakse annetusest või tasuta osutatud teenusest saadud tulu kahekordistamisega. Erakonnad peavad esitama riiklikule komisjonile igal aastal finantsaruande, mis tehakse üldsusele kättesaadavaks. Aruanded vaatab läbi Slovakkia Rahvuskogu ning need peavad sisaldama valimiskampaaniatega seotud finantsteavet ja annetajate nimekirja¹⁴¹. Järelevalveasutuste personali suutlikkus on piiratud

¹³⁴ Nende hulgas on tugev teabevabaduse seadus ja huvide konflikti käsitlev põhiseaduslik seadus nr 357/2004 Coll.

¹³⁵ Parlamendiliikmete eetikakoodeks lisatakse valitsuskantselei esitatavale lobitöö seaduse eelnõule. Avaliku teenistuse seaduse 2019. aasta muudatusega kehtestati riigiteenistujate eetikakoodeks ning sellele vastavuse hindamise kord; dekreet nr 400/2019 riigiteenistujate eetikakoodeksi kohta. Parlamendiliikmete käitumisjuhendi küsimuses vt ka: GRECO, neljas hindamisvoor, Slovakkia käsitleva teise vastavusaruande teine lisand (2021).

¹³⁶ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 19, ning Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus valitsuse korrupsiooni ennetamise osakonnalt saadud teave. Kuni selle ajani kehtivad huvide konflikti käsitlevas seaduses sätestatud õigusnormid töösuhtejärgsete reeglite kohta, mida kohaldatakse juhtimisfunktsioone täitvate või kollektiivse otsustusorgani liikmena tegutsevate ametiisikute suhtes; nende õigusnormide kohaldamisala peetakse aga piiratuks. GRECO, viies hindamisvoor, hindamisaruanne Slovakkia Vabariigi kohta (2019), punktid 127–128.

¹³⁷ Põhiseaduslik seadus nr 357/2004 Coll. avaliku huvi kaitse kohta ametiisikute ülesannete täitmisel, mida on muudetud põhiseadusliku seadusega nr 545/2005. Tasub märkida, et selle seaduse ja eeskätt parlamendiliikmetele suunatud kingituste puhul on praeguse valitsuse programmis ette nähtud täiendavad ulatuslikud muudatused, et lahendada veel lahtine küsimus seoses künniste ja miinimumpalga suhtega. Vt GRECO, neljas hindamisvoor: Slovakkia käsitleva teise vastavusaruande teine lisand (2021), punktid 20–21. Vt ka GRECO, „Slovakia: GRECO regrets slow progress in preventing corruption of parliamentarians, judges and prosecutors“ (2021) („Slovakkia: GRECO hinnangul on edasimineku parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride seas korrupsiooni ennetamisel aeglane“.

¹³⁸ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. Vt ka 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 8–9.

¹³⁹ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. 2021. aasta jaanuari seisuga ei olnud parlamendikomisjonile oma varadeklaratsiooni esitanud veerand parlamendiliikmetest (381).

¹⁴⁰ Erakondi ja liikumisi käsitlev 2005. aasta seadus nr 85 (muudetud 2019. aastal).

¹⁴¹ Erakondi ja liikumisi käsitleva 2005. aasta seaduse nr 85 (muudetud 2019. aastal) paragrahvi 22 lõige 5.

ning tõstatatud on kahtlusi poliitilise ametissenimetamise suhtes nendes asutustes¹⁴². Kõigest kahe päevaga vastu võetud seaduseelnõu, millega nähti ette annetuste piirsumma ja muudeti seeläbi rangemaks 2020. aasta valimiskampaaniate rahastamist käsitlevad eeskirjad,¹⁴³ on avaldanud mõju eeskätt hiljuti asutatud erakondadele ning seetõttu on uued erakonnad, kodanikuühiskond ja meedia väljendanud muret erakondade ausa konkurentsi pärast.

Prokuratuuri andmete kohaselt ei ole COVID-19 pandeemia Slovakkias teadaolevalt avaldanud erilist mõju korruptsiooni esinemissagedusele, selle avastamisele ega korruptsioonivastastele jõupingutustele. Osa kohtumenetlusi on COVID-19 pandeemia tõttu edasi lükatud, mistõttu on kohtuasjad kuhjunud¹⁴⁴. Enamik sektoreid, mis olid enne pandeemiat suure korruptsiooniriskiga, olid korruptsioonile vastuvõtlikud ka pandeemia ajal, sealhulgas riigihangete ja tervishoiusektor, kusjuures tervishoiusektoris suurenes pandeemiaga seotud toetuspettuste risk ja esinemissagedus¹⁴⁵. Tervishoiuministeeriumi valdkondliku korruptsioonivastase programmi¹⁴⁶ raames moodustati eriotstarbeline tööühm, et hinnata korruptsiooniriske COVID-19 pandeemia kontekstis. Tööühm tegi kindlaks kaks riskivaldkonda, mis olid seotud rahastamiskõlblmatute kulutaotluste ja hüvitistaotluste dubleerimisega¹⁴⁷. Selleks et vähendada pandeemia ajal kaupade, teenuste ja ehitustööde hankeks kuluvat aega, koostas valitsus seadusandliku ettepaneku¹⁴⁸ riigihankeseaduse muutmiseks. 2021. aasta mais vaadati ettepanek aga läbi ajendatuna avalikust petitsioonist ja kriitikast selle suhtes, et algselt kavandatud läbivaatamismenetlusest oli välja jäetud riigihangete amet ning see oleks välistanud avaliku kontrolli suure väärtusega tellimuste üle¹⁴⁹. Kodanikuühiskonna arvamuse kohaselt on petitsioonis tõstatatud probleem läbivaadatud seadusandlikus ettepanekus lahendatud, sest sellega suurendati läbipaistvust ja avalikku kontrolli ning vähendati seega korruptsiooniriske¹⁵⁰.

III. MEEDIA MITMEKESISUS JA MEEDIAVABADUS

Slovakkia põhiseaduses on sätestatud õigus avaldada arvamust sõnades, trükisõnas, pildiga või muu viisil, õigus otsida, saada ja levitada ideid ja teavet ning ka teabele juurdepääsu õigus. Teabele juurdepääsu õigus on õiguslikult väljendatud teabevabaduse seaduses¹⁵¹.

¹⁴² Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁴³ Erakondi ja liikumisi käsitlev 2005. aasta seadus nr 85 (muudetud 2019. aastal). Seaduseelnõuga kehtestati annetustest ja laenudest saadava tulu piirsummaks 3,5 miljonit eurot nelja-aastase ametiaja jooksul ning erakonnaliikmete tehtavate annetuste ülemmääraks 10 000 eurot iga liikme kohta aastas.

¹⁴⁴ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. Vt ka I jagu.

¹⁴⁵ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁴⁶ Programm on kättesaadav aadressil <https://www.health.gov.sk/Zdroje/?dokumenty/mzsr/rezortny-protikorupcny-program.rtf>.

¹⁴⁷ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁴⁸ Slovakkia asepeaminister, seaduseelnõu, millega muudetakse seadust nr 343/2015 Coll. riigihangete ja teatavate seaduste muutmise kohta (muudetud), https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy?p_p_id=processDetail_WAR_portlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&processDetail_WAR_portlet_fileCooaddr=COO.2145.1000.3.4149284&processDetail_WAR_portlet_file=03_vlastny_material_zvo_final.docx&processDetail_WAR_portlet_action=getFile.

¹⁴⁹ Ettepaneku kohaselt kohaldataks riigihankemenetluse läbivaatamise puhul selle asemel vahetut kohtulikku kontrolli. Kohtus vaidlustamisel – näiteks juhul, kui vaidlustatakse hanketingimused – menetlust ei peatataks, mis tähendab, et lepingud võidakse sõlmida enne kohtuotsuse langetamist.

¹⁵⁰ Transparency International Slovakia, Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁵¹ Seadus 211/2000 Coll., teabevabaduse seadus.

Ringhäälingu- ja taasedastamise seaduse¹⁵² eesmärk on tagada teabe mitmekesisus, samas kui ajakirjandusseaduses¹⁵³ on sätestatud ajakirjanduse ja ajakirjanikega seotud normid¹⁵⁴. Praegu koostatakse õigusakti, et viia ringhäälingu- ja taasedastamise seadus vastavusse audiovisuaalmeedia teenuste direktiiviga¹⁵⁵.

Ringhäälingu- ja taasedastamiskomitee tegevus sõltumatult¹⁵⁶. Arvestades, et ringhäälingukomitee käsutab oma eelarvet, et asutusele eraldatud vahendeid peetakse selle ülesannete täitmiseks piisavaks¹⁵⁷ ning et kehtestatud on selged reeglid komitee liikmete ametisse nimetamiseks ja ametist vabastamiseks,¹⁵⁸ on 2021. aasta meedia mitmekesisuse seire¹⁵⁹ tulemuste kohaselt komitee sõltumatus üldiselt tagatud, ehkki endiselt tekitab muret poliitilise ametissenimetamise probleem.

Ringhäälingu- ja taasedastamise seaduse muutmise eelnõuga on kavas kehtestada raamistik meediaomandi läbipaistvuse tagamiseks. Seaduseelnõu on kavas vastu võtta 2021. aasta lõpuks¹⁶⁰ ning eeldatavalt kehtestatakse selles audiovisuaalmeedia teenuste direktiiviga ette nähtud sätted omandistruktuuride läbipaistvuse ja tegelike kasusaajate kohta. Seni on 2021. aasta meedia mitmekesisuse seire tulemuste kohaselt endiselt tegemist¹⁶¹ suure riskiga valdkonnaga, kuna selles puudub regulatsioon¹⁶². Ringhäälingu- ja taasedastamise seaduses on kehtestatud ülemmäärad ja piirangud, et hoida ära omandi ulatuslikku horisontaalset koondumist televisiooni- ja raadioturgudel. Kuna aga puuduvad andmed tulude ja vaatajaskonna osakaalude kohta, on tegelikku olukorda keeruline hinnata¹⁶³.

Süüdi mõisteti mitu isikut, kes olid seotud uuriva ajakirjaniku Ján Kuciaki ja tema kihlatu tapmisega 2018. aastal. Kriminaalajaloo erikohus määras süüdimõistetud isikutele 15–25 aasta pikkused vanglakaristused. Ühe kohtuotsuse kaebas süüdistatu edasi. Mõrva väidetavad kavandajad mõisteti esimese astme kohtus õigeks, kuid peaprokurör kaebas otsused edasi¹⁶⁴. 15. juunil 2021 tühistas ülemkohus kriminaalajaloo erikohtus esimeses astmes tehtud õigeksmõistvad otsused ning saatis kohtuasja kriminaalajaloo erikohtusse tagasi. Samuti kinnitas ülemkohus veel ühele süüdistatule määratud 25 aasta pikkuse vanglakaristuse¹⁶⁵.

¹⁵² Seadus 308/2000 Coll., ringhäälingu- ja taasedastamise seadus.

¹⁵³ Seadus 167/2008 Coll., ajakirjandusseadus.

¹⁵⁴ Slovakkia langes organisatsiooni Piirideta Reporterid maailma ajakirjandusvabaduse indeksis kahe koha võrra ning asub nüüd maailma arvestuses 35. kohal ja ELi arvestuses 17. kohal. See on suuresti tingitud poliitikute verbaalsetest rünnakutest ajakirjanike ja meediakanalite suunas.

¹⁵⁵ 14. novembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1808.

¹⁵⁶ Vt ka 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 9.

¹⁵⁷ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁵⁸ Komitee on üheksa liiket, kelle ametisse valimise ja ametist vabastamise eest vastutab Slovakkia Rahvuskogu (parlament).

¹⁵⁹ Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne Slovakkia kohta, lk 10.

¹⁶⁰ Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 26; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁶¹ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 9.

¹⁶² Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne Slovakkia kohta, lk 11–12.

¹⁶³ Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne Slovakkia kohta, lk 12.

¹⁶⁴ Meediavabaduse kiirreageerimise platvorm (Media Freedom Rapid Response Platform) nimetas õigeksmõistmisi absurdsuseks ning väljendas heameelt peaprokuröri otsuse üle otsused edasi kaevata.

¹⁶⁵ Slovakkia ametiasutustelt saadud teave.

On teateid nii valitsus- kui ka opositsioonipoliitikute verbaalsetest rünnakutest ajakirjanike ja meediakanalite vastu. Ajakirjanikke on süüdistatud valitsusvaenulikus suhtumises ja valitsuse töö kahjustamises COVID-19 pandeemia ajal. Alates 2020. aasta septembrist on Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvorm Slovakkia kohta avaldanud ühe hoiatusteate,¹⁶⁶ mis oli seotud juhtumiga, kus üht ajakirjanikku jälgisid seni tuvastamata isikud¹⁶⁷. Ajakirjanike kaitse tugevdamiseks ette nähtud õigusaktide ettepanekute vastuvõtmine on COVID-19 pandeemia tõttu edasi lükatud¹⁶⁸. Ettepanekud sisaldavad ajakirjanike staatuse määratlust ning nendega tagatakse ajakirjanike allikate kaitse ja ka parem juurdepääs teabele. Peale selle koostab valitsus laimu eest kriminaalvastutusele võtmist käsitlevate, praegu rangelt formuleeritud seaduste muudatusi, et tagada ajakirjanikele kaitsemeetmed. COVID-19 pandeemia mõju vähendamiseks ei kehtestatud uudismeedia toetuskava¹⁶⁹.

IV. MUUD KONTROLLI- JA TASAKAALUSTUSSÜSTEEMIGA SEOTUD INSTITUTSIOONILISED KÜSIMUSED

Slovakkia on parlamentaarne vabariik, kus rahvuskogu (parlament) on ainus seadusandlik ja põhiseaduslik organ¹⁷⁰. Seaduseelnõu esitamise õigus on parlamendi komisjonidel ja üksikliikmetel ning valitsusel¹⁷¹. Konstitutsioonikohus hindab õigusaktide vastavust põhiseadusele, põhiseaduslikele seadustele ja rahvusvahelistele lepingutele ning tagab põhiõiguste ja põhiseaduslike õiguste austamise. Põhiõiguste kaitsega tegelevad ka sõltumatud asutused.

Kahtlusi on tõstatatud õigusloomeprotsessi kaasavuse suhtes. Hiljutine põhiseaduslik reform (vt I jagu) kuulutati välja valitsuse 2020. aasta aprillis avaldatud programmiavalduses; pärast seda, kui reformi oli esitletud mitmele sidusrühmale¹⁷² ja peetud kirjalik avalik konsultatsioon 2020. aasta juulis, esitati see 2020. aasta oktoobri alguses parlamendile ning kiideti heaks 2020. aasta detsembris. Sidusrühmad väljendasid muret reformi põhijooni käsitleva ulatusliku ja teadliku arutelu puudumise ning selle pärast, et reformi osas ei konsulteeritud Veneetsia komisjoniga, pidades silmas selle ulatust ja olulisust¹⁷³. Nende arvamuse kohaselt on oluline, et enne põhiseaduse muutmist toimuks kooskõlas Euroopa standarditega avatud ja õigeaegne avalik arutelu, milles osalevad sidusrühmad ja kodanikuühiskond¹⁷⁴. Samuti on sidusrühmad väljendanud muret selle pärast, et neid ei

¹⁶⁶ Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvorm.

¹⁶⁷ Slovakkia vastas sellele hoiatusteatele ning märkis, et juhtumi suhtes algatati viivitamata uurimine.

¹⁶⁸ Need on kavas vastu võtta 2021. aasta lõpuks. Riigikülastuse käigus esitatud teave, 22. aprill 2021.

¹⁶⁹ Slovakkia ametiasutuste andmete kohaselt said ajakirjanikud rahalist toetust taotleda kultuuri- ja loomesektoritele suunatud kehtiva kava alusel.

¹⁷⁰ Slovakkia põhiseaduse artikkel 72.

¹⁷¹ Slovakkia põhiseaduse artikkel 87.

¹⁷² Reformi eelnõu esitati kohtute nõukoja esimehele, ülemkohtu esimehele, konstitutsioonikohtu esimehele, peaprokuratuurile, ombudsmanile ja õigusorganisatsioonide esindajatele.

¹⁷³ Sidusrühmadele anti võimalus esitada eelnõu kohta märkusi kirjaliku avaliku konsultatsiooni käigus, mis toimus suvepuhkuste ajal ja kestis 15 tööpäeva. Avaliku konsultatsiooni kestus ja aeg oli veel üks küsimus, mille suhtes sidusrühmad kriitikat väljendasid. Vt avaliku konsultatsiooni käigus laekunud märkused prokuratuurilt, Comeniuse ülikooli (Bratislava) õigusteaduskonnalt, Slovakkia advokaatuurilt, kohtute nõukojalt; kättesaadavad aadressil <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/267>; Slovakkia advokaatide avalik üleskutse (kättesaadav aadressil <https://pravnystat.eu/en/>), mis esitati õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks korraldatud sidusrühmadega konsulteerimise käigus.

¹⁷⁴ Veneetsia komisjon (19. jaanuar 2010), „Report on Constitutional Amendment“ („Aruanne põhiseaduse muutmise kohta“), CDL-AD(2010)001, punkt 205; Veneetsia komisjon, „Second interim opinion on

kaasata muudesse õigusloomeprotsessidesse¹⁷⁵ ning et parlamendis kasutatakse kiirmenetlusi. Muu hulgas järgiti kiirmenetlust selliste õigusaktide puhul, mis ei olnud pandeemiaga otseselt seotud¹⁷⁶.

2020. aastal teatavaks tehtud plaane õigusloomeprotsessi parandamiseks ning avaliku halduse läbipaistvuse, tõhususe ja sellega seotud vastutuse edendamiseks ei ole veel teoks tehtud¹⁷⁷. 2021. aasta aprillis ametisse astunud uus valitsus lisas oma programmiavaldusse eelmise valitsuse võetud kohustused¹⁷⁸ parandada seaduste koostamise ja vastuvõtmise protsessi, edendada avaliku halduse läbipaistvust, tõhusust ja sellega seotud vastutust, suurendada juurdepääsu teabele ning laiemalt kohaldada avatud valitsuse kontseptsiooni. Samuti on valitsus üle võtnud kohustuse tugevdada Slovakkia riigikontrolli pädevust¹⁷⁹. Nende eesmärkide saavutamiseks ei ole veel esitatud ettepanekuid ega algatatud konsulteerimist sidusrühmadega. Valitsus koostab praegu teabele vaba juurdepääsu käsitleva seaduse muudatust¹⁸⁰.

Põhiseadusliku reformiga nähti sõnaselgelt ette, et konstitutsioonikohtul ei ole pädevust teha järelevalvet põhiseaduslike seaduste üle. Varem on konstitutsioonikohus kasutanud volitust hinnata põhiseaduslike seaduste põhiseaduslikkust ning rakendanud seda ühel korral kohtusüsteemi sõltumatus kaitsmiseks¹⁸¹. Hiljutise põhiseadusliku reformiga (vt I jagu) muudeti põhiseaduse teksti ning sätestati sõnaselgelt, et kohtul ei ole pädevust nende seaduste põhiseaduslikkust kontrollida. Kõnealune muudatus on pärvinud sidusrühmadelt kriitikat¹⁸². Muudatuse põhiseaduslikkus on vaidlustatud konstitutsioonikohtus ning kohtuasi on veel pooleli¹⁸³.

Parlament muutis eriolukorda käsitlevaid õigusakte, et eriolukorra kestust oleks võimalik pikendada kauemaks kui 90 päeva. Parlament jätkas eriolukorra ajal tööd ilma suuremate katkestusteta¹⁸⁴. Eriolukorra ajal saab valitsus vastu võtta määrusi, millega

constitutional reforms in the Republic of Armenia“ („Teine vahearvamus Armeenia põhiseaduslike reformide kohta“), CDL-AD(2005)016, punkt 31.

¹⁷⁵ Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 19; ENNHRI-lt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 293.

¹⁷⁶ ENNHRI-lt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 298; Slovakkia advokatuurilt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 3; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁷⁷ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 11–13.

¹⁷⁸ Slovakkia Vabariigi valitsuse 19. aprilli 2020. aasta avaldus programmitöö kohta perioodil 2020–2024.

¹⁷⁹ Slovakkia Vabariigi valitsuse avaldus programmitöö kohta perioodil 2021–2024, lk 13–17.

¹⁸⁰ Seaduseelnõu nr PI/2020/146, millega muudetakse (muudetud) seadust nr 211/2000 Coll. teabele vaba juurdepääsu kohta ja teatavate seaduste muutmise kohta (teabevabaduse seadus) ning teatavaid seadusi.

¹⁸¹ Vt 30. jaanuari 2019. aasta otsus kohtuasjas PL. ÚS 21/2014-96. Muudatus võeti vastu vastusena sellele kohtuotsusele; õigusriigi olukorda käsitleva 2020. aasta aruandega seotud järelkohtumise käigus saadud teave.

¹⁸² Slovakkia advokaatide avalik üleskutse (kättesaadav aadressil <https://pravnystat.eu/en/>), mis esitati õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks korraldatud sidusrühmadega konsulteerimise käigus, punkt 1; vt ka konstitutsioonikohtu esimehe 3. detsembri 2020. aasta sõnavõtt parlamendis, milles esimees väljendas muret kõnealuse muudatuse pärast ning palus parlamendiliikmetel seda täiendavalt arutada, kättesaadav aadressil <https://tv.nrsr.sk/videokanal/osoba/8/Ivan.Fiacan?id=233541>.

¹⁸³ Toimik nr 2879/2020.

¹⁸⁴ Parlamendiliikmed said istungitel osaleda kohapeal, välja arvatud need liikmed, kes pidid COVID-19ga seotud meetmetest tulenevalt olema eneseisolatsioonis. Mõned kohtumised toimusid hübriidvormis, st osa parlamendiliikmeid osales kohapeal ja osa videokonverentsi teel. Slovakkialt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 37.

piiratakse teatavaid õigusi ja vabadusi, näiteks liikumisvabadust¹⁸⁵. Valitsus võib eriolukorra välja kuulutada kõige enam 90 päevaks põhiseaduslikus seaduses sätestatud asjaoludel¹⁸⁶. Slovakkias kehtis eriolukord 16. märtsist 2020 kuni 13. juunini 2020¹⁸⁷ ning pärast seda kuulutas valitsus uue eriolukorra välja 1. oktoobril 2020. 2020. aasta detsembris muutis parlament asjaomaseid õigusakte, et valitsus saaks eriolukorra kestust parlamendi eelneval heakskiidul korduvalt 40 päeva võrra pikendada¹⁸⁸. Eriolukord lõppes 15. mail 2021. Eriolukorra väljakuulutamise ja selle kestuse pikendamise põhiseaduslikkuse järelevalve pädevus on konstitutsioonikohtul¹⁸⁹. Sidusrühmad on aga juhtinud tähelepanu, et kõnealuseks järelevalveks ette nähtud tähtaeg on lühike¹⁹⁰. Konstitutsioonikohtu poole pöördui avaldusega kontrollida eriolukorra väljakuulutamise ja selle ühe pikenduse põhiseaduslikkust ning mõlemal juhul kinnitas kohus kooskõla asjaomaste õigusaktidega¹⁹¹. Konstitutsioonikohus on samuti läbi vaadanud mitu pandeemia tingimustes vastu võetud meedet ning selgitanud küsimusi, mis puudutavad üldkohtute pädevust selliste meetmete kohta otsuseid langetada. Õigusaktides järgnevalt tehtud muudatused¹⁹² tõstasid aga kahtlusi, et teatavate meetmete kohtuliku kontrolli õigus ei pruugi olla piisaval määral tagatud¹⁹³.

Pandeemia tingimustes tegid õiguskantsler ja riiklik inimõiguste keskus aktiivselt tööd selle nimel, et kaitsta kodanike õigusi. Slovakkia õiguskantsler (*verejný ochranca práv*) on sõltumatu organ, kelle ülesanne on kaitsta põhiõigusi ja -vabadusi menetlustes, milles osalevad avaliku halduse asutused ja muud avalik-õiguslikud asutused, ning Slovakkia riiklik inimõiguste keskus on Slovakkia pädev inimõigustega tegelev riiklik asutus ja võrdõiguslikkust edendav asutus¹⁹⁴. COVID-19 pandeemia ajal suurenes õiguskantslerile esitatud kaebuste arv peaaegu poole võrra, samuti sai ta üldsuse liikmetelt suuremal arvul taotlusi suuniste saamiseks pandeemiaga seotud meetmete kohta¹⁹⁵. Riikliku inimõiguste keskuse töökoormus oli sama suur kui varasematel aastatel, ent muutusi võis täheldada kaebuste sisus – enamikus kaebustes keskenduti pandeemiaga seotud meetmetele¹⁹⁶. Institutsioonid on avastanud rikkumisi mitmes valdkonnas, näiteks seoses välismaalt naasvatele isikutele riigi tasandil kehtestatud karantiinikohustusega, romade teatavate asunduste isoleerimisega ning meetmetega, millega piirati tervishoiuteenuste kättesaadavust ja õigust haridusele¹⁹⁷.

¹⁸⁵ Riigi julgeoleku seaduse nr 227/2002 artikli 5 lõige 3.

¹⁸⁶ Riigi julgeoleku seaduse nr 227/2002 artikli 5 lõige 1.

¹⁸⁷ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 12.

¹⁸⁸ Riigi julgeoleku seaduse nr 227/2002 artikli 5 lõige 2. Parlament peab pikenduse heaks kiitma 20 päeva jooksul alates selle jõustumisest; kui ta seda heaks ei kiida, siis eriolukord lõppeb. Pikendamine on lubatud üksnes juhul, kui eriolukord on välja kuulutatud pandeemia tõttu. Vt ka ENNHRI-lt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 296–297.

¹⁸⁹ Põhiseaduse artikli 129 lõige 6.

¹⁹⁰ Avaldus tuleb esitada viie päeva jooksul alates eriolukorra väljakuulutamise/pikendamise ning kohus peab otsuse langetama kümne päeva jooksul alates menetluse algatamisest. Konstitutsioonikohtu käsitleva seaduse nr 314/2002 paragrahvid 193 ja 195. Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁹¹ Konstitutsioonikohtu 14. oktoobri 2020. aasta otsus PL. ÚS 22/2020, konstitutsioonikohtu 31. märtsi 2021. aasta otsus PL. ÚS 2/2021.

¹⁹² Seaduse nr 355/2007 muudatus.

¹⁹³ Õiguskantsleri 10. veebruari 2021. aasta avaldus konstitutsioonikohtule, toimik nr 268/2021, lk 26–35.

¹⁹⁴ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 12–13.

¹⁹⁵ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁹⁶ Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁹⁷ Õiguskantsleri iga-aastane tegevusaruanne (2020); parlament arutas aruannet 7. mail 2021 ning hääletusel ei kiidetud seda heaks; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave; Slovakkia riikliku inimõiguste

Kodanikuühiskonna organisatsioonidele on endiselt tagatud toetav õigusraamistik, kuid muret tekitab teatavatele vabaihendustele eraldatavate rahaliste vahendite vähendamine¹⁹⁸. Uus valitsus on võtnud üle kohustuse kodanikuühiskonda veelgi tugevdada¹⁹⁹. 2020. aasta detsembris võeti kasutusele uus valitsusväliste mittetulundusühenduste register,²⁰⁰ mis toimib ühtse avaliku registrina ning koondab kõiki Slovakkias tegutsevaid ja asjaomases seaduses esitatud määratlusele vastavaid organisatsioone. Selle eesmärk on veelgi suurendada läbipaistvust. Sidusrühmadele valmistavad muret avaliku sektori asutuste ja poliitikute verbaalsed rünnakud aktivistide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide suunas²⁰¹ ning võrdõiguslikkust edendavatele organisatsioonidele eraldatavate avaliku sektori vahendite teadlik vähendamine²⁰². Peale selle on paljude kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevus sattunud surve alla COVID-19 pandeemia tõttu ning eeskätt tunnevad sidusrühmad muret selle pärast, millised võivad olla pandeemia üldised tagajärjed vabaihenduste finantsolukorrale²⁰³.

keskuse aastaaruanne inimõiguste austamise kohta; ENNHRI-lt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 309–312.

¹⁹⁸ 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias, lk 14.

¹⁹⁹ Slovakkia Vabariigi valitsuse avaldus programmitöö kohta perioodil 2021–2024, lk 16–17.

²⁰⁰ Loodud seadusega nr 346/2018 valitsusväliste mittetulundusühenduste registri kohta; register on kättesaadav aadressil <https://ives.minv.sk/rmno/?lang=sk>.

²⁰¹ Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 13–14; ENNHRI-lt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 294.

²⁰² 2020. aastal jaotas töö-, sotsiaal- ja perekonnaministeerium soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ette nähtud toetussummad ümber konservatiivsetele abordivastastele organisatsioonidele, mis soolise võrdõiguslikkuse küsimustega üldjuhul ei tegele. Peale selle toetatakse pärast 17. detsembri 2020. aasta seaduse (millega muudetakse seadust nr 544/2010 Coll. toetuste kohta) vastuvõtmist soolise võrdõiguslikkuse asemel võrdseid tööõivevõimalusi ning abielu- ja pereväärtusi edendavaid organisatsioone. Vt ENNHRI-lt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 294–295; Euroopa kodanikuvabaduste liidult (Civil Liberties Union for Europe) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 14.

²⁰³ Vaatamata sellele, et valitsus eraldas vabaihendustele COVID-19 mõju leevendamiseks ette nähtud tegevuseks veel 1,1 miljonit eurot; regionaalarengu ministeeriumi 12. augusti 2020. aasta pressiteade, milles esitati asepeaminister Remišová avaldus selle kohta, et vabaihendustele eraldatakse COVID-19 vastu võitlemiseks toetust summas 1,1 miljonit eurot; Slovakkiasse tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. Vt ka Via Iuriselt (kodanikuvabaduste liit) õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 15–17.

I lisa. Allikate loetelu tähestikulises järjekorras*

* *Loetelu õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande konsultatsiooni raames antud vastustest on esitatud https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_et.*

Aktuality.sk (2021), „NAKA opät' zadržala finančníka Kvietika aj viacero ľudí zo Slovenského pozemkového fondu“ („NAKA pidas taas kinni finantsisti Martin Kvietiku ning mitu Slovakkia maafondi töötajat“) (<https://www.aktuality.sk/clanok/892385/naka-opat-zadržala-financnika-martina-kvietika>).

Euroopa inimõiguste asutuste võrgustik (ENNHRI) (2021), õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks esitatud tagasiside.

Euroopa kodanikuvabaduste liit (2021), õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande jaoks esitatud Euroopa teave.

Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (2007), arvamus nr 10.

Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (2016), arvamus nr 19.

Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu büroo (2020), 9. detsembri 2020. aasta arvamus, CCJE-BU(2020)3.

Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustik (2012–2013), „Report on Minimum standards for the evaluation of professional performance and the irremovability of members of the judiciary“ („Aruanne kohtunike ametialase tulemuslikkuse hindamise ja ametist tagandamise keelu miinimumstandardite kohta“).

Euroopa Komisjon (2020), 2020. aasta aruanne õigusriigi kohta, peatükk õigusriigi olukorra kohta Slovakkias.

Euroopa Komisjon (2021), ELi õigusemõistmise tulemustabel.

Euroopa Komisjon (2021), pressiteade nr 03/2021, „OLAF closes cases on EU agricultural funds in Slovakia“ („OLAF lõpetas uurimise juhtumites, mis olid seotud ELi põllumajandusfondide haldamisega Slovakkias“) (https://ec.europa.eu/anti-fraud/media-corner/news/21-01-2021/olaf-closes-cases-eu-agricultural-funds-slovakia_et).

Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava komisjoni aruanne (2017), „Efficiency and quality of the Slovak judicial system, Assessment And recommendations on the basis of CEPEJ tools“ („Slovakkia kohtusüsteemi tõhusus ja kvaliteet. Hinnang ja soovitused CEPEJ vahendite alusel“), CEPEJ-COOP(2017)14.

Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava komisjoni aruanne (2020), „CEPEJ Experts' review of the Judicial Map Reform in the Slovak Republic“ („CEPEJ eksperdi hinnang Slovakkia kohtute võrgustiku reformi kohta“).

Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava komisjoni aruanne, „Annual Study“ („Iga-aastane uuring“).

Euroopa Nõukogu (2020), 20. mai 2020. aasta soovitus, milles käsitletakse Slovakkia 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Slovakkia 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta, COM(2020) 525 final.

Euroopa Nõukogu ministrite komitee (2010), soovitus nr CM/Rec(2010)12 liikmesriikidele kohtunike kohta: kohtunike sõltumatus, tõhusus ja vastutus.

Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjon (2005), „Second interim opinion on constitutional reforms in the Republic of Armenia“ („Teine vahearvamus Armeenia põhiseaduslike reformide kohta“), CDL-AD(2005)016.

Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjon (2010), „Report on Constitutional Amendment“ („Aruanne põhiseaduse muutmise kohta“), CDL-AD(2010)001.

Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjon (2013), „Opinion on the Draft Amendments to the Organic Law on Courts of General Jurisdiction of Georgia“ („Arvamus Gruusia üldkohtuid käsitleva alusseaduse muudatuste eelnõu kohta“), CDL-AD(2013)007-e.

GRECO (2019), neljas hindamisvoor, Slovakkia käsitleva teise vastavusaruande lisand (2019).

GRECO (2019), viies hindamisvoor, hindamisaruanne Slovakkia kohta.

GRECO (2021), „Slovakkia: GRECO regrets slow progress in preventing corruption of parliamentarians, judges and prosecutors“ (2021) („Slovakkia: GRECO hinnangul on edasiminekuks parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride seas korruptsiooni ennetamisel aeglane“ (<https://www.coe.int/en/web/portal/-/slovakia-greco-regrets-slow-progress-in-preventing-corruption-of-parliamentarians-judges-and-prosecutors>)).

GRECO (2021), neljas hindamisvoor, Slovakkia käsitleva teise vastavusaruande teine lisand.

Kohtuotsus, Euroopa Inimõiguste Kohus, 15. september 2015, Javor ja Javorova, 42360/10, täitmise staatus (<http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-7717>).

Kohtuotsus, Euroopa Inimõiguste Kohus, 24. juuli 2012, Maxian ja Maxianova, 44482/09, täitmise staatus (<http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-7711>).

Kohtuotsus, Euroopa Inimõiguste Kohus, 27. juuni 2017, Ivan, 57405/15, täitmise staatus (<http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-47309>).

Kohtuotsus, Euroopa Inimõiguste Kohus, 31. august 2018, Balogh jt, 35142/15, täitmise staatus (<http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-51541>).

Kohtuotsus, Euroopa Inimõiguste Kohus, 9. märts 2021, Bilgen vs. Türgi, 1571/07.

Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus, 18. mai 2021, liidetud kohtuasjad (Rumeenia) C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19.

Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus, 20. aprill 2021, Repubblica, C-896/19.

Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus, 25. juuli 2018, LM, C-216/18 PPU.

Kommunikatsiooni peadirektoraat (2019), Eurobaromeetri kiiruuring 482: „Ettevõtjate suhtumine korruptsiooni ELis.“

Kommunikatsiooni peadirektoraat (2020), Eurobaromeetri eriuuring 502: korruptsioon.

Meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse keskus (2021), „Media pluralism monitor 2021“ („Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne“).

OECD (2012), „Phase 3 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in the Slovak Republic“ („3. etapi aruanne OECD altkäemaksuvastase konventsiooni rakendamise kohta Slovakkias“).

OECD (2014), „Slovak Republic: Follow-Up to the Phase 3 Report & Recommendations“ („Slovakkia: 3. etapi aruande järelaruanne ja soovitused“).

OECD (2017), „Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, Phase 1bis Report: Slovak Republic“ („Etapi 1bis aruanne OECD altkäemaksuvastase konventsiooni rakendamise kohta Slovakkias“).

Slovakkia advokaadid, avalik üleskutse ja õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks esitatud tagasiside (<https://pravnystat.eu/en/>).

Slovakkia advokatuur (2021), 23. märtsi 2021. aasta pressiteade, „Predseda SAK navštívil nového generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže“ („Slovakkia advokatuuri president käis visiidil vanglaameti uue peadirektori juures“) (<https://www.sak.sk/web/sk/cms/news/form/list/form/row/596497/ event>).

Slovakkia advokatuur (2021), õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks esitatud tagasiside.

Slovakkia justiitsministeerium, kohtute võrgustiku reformi eelnõu koostamise ajakava (http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/20210223_Casov%C3%A1_os_Sudna_mapa_v.2.pdf).

Slovakkia justiitsministeeriumi analüüsikeskus (2020), „Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy“ (http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/nova_sudna_mapa_3_0_final.pdf).

Slovakkia justiitsministeeriumi analüüsikeskus (2020), „Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy“ („Soovitused uue kohtute võrgustiku väljakujundamise kohta“ (http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/nova_sudna_mapa_3_0_final.pdf).

Slovakkia justiitsministeeriumi analüüsikeskus (2020), kohtute võrgustiku reform (http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/Reforma_sudnej_mapy_na_citanie.pdf).

Slovakkia kohtunike suhtlusplatvorm ja Slovakkia kohtunike ühing (2021), õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks esitatud tagasiside.

Slovakkia konstitutsioonikohtu otsus, 14. oktoober 2020, PL. ÚS 22/2020.

Slovakkia konstitutsioonikohtu otsus, 30. jaanuar 2019, PL. ÚS 21/2014-96.

Slovakkia konstitutsioonikohtu otsus, 31. märts 2021, PL. ÚS 2/2021.

Slovakkia regionaalarengu ministeerium (2020), pressiteade „Vicepremiérka Remišová: 1,1 miliona eur na pomoc mimovládnyh organizáciám v boji s COVID-19“ („Asepeminister Remišová: vabaihendustele eraldatakse COVID-19 vastu võitlemiseks toetust summas 1,1 miljonit eurot“) (<https://www.mirri.gov.sk/aktuality/podpredsednicka-vlady/vicepremierka-remisova-11-miliona-eur-na-pomoc-mimovladnym-organizaciam-v-boji-s-covid-19/>).

Slovakkia riiklik inimõiguste keskus (2019), aastaaruanne inimõiguste austamise kohta (<http://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Sprava-o-LP-v-SR-za-rok-2020-.pdf>).

Slovakkia tervishoiu ministeerium, valdkondlik korruptsioonivastane programm (<https://www.health.gov.sk/Zdroje/?dokumenty/mzsr/rezortny-protikorupcny-program.rtf>).

Slovakkia valitsus (2018), Slovakkia korruptsioonivastane poliitika perioodiks 2019–2023 (<https://rokovania.gov.sk/download.dat?id=588DFBA123494910A70AF18737B85A81-034BF7E75BABC88FC3A419E44DED1345>).

Slovakkia valitsus (2019), Slovakkia riiklik korruptsioonivastane programm (<https://rokovania.gov.sk/download.dat?id=F75436C4AF3C4D96AE93D60FD6BCA184-99C291B1BA87B0B9BF1E773CB8DA6BA0>).

Slovakkia valitsus (2020), õiguskantsleri iga-aastane tegevusaruanne (https://www.vop.gov.sk/files/VOP_VS20_SK_1.pdf).

Slovakkia valitsus (2021), „Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky“ (Slovakkia taaste- ja vastupidavuskava) (https://www.planobnovy.sk/files/dokumenty/kompletny-plan_obnovy.pdf).

Slovakkia valitsus (2021), õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks esitatud teave.

Slovakkia valitsus, avaldus programmitöö kohta perioodil 2020–2024 (<https://www.mpsr.sk/programove-vyhlasenie-vlady-slovenskej-republiky-na-obdobie-rokov-2020-2024/800-17-800-15434/>).

Slovakkia valitsus, avaldus programmitöö kohta perioodil 2021–2024 (<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677>).

Slovakkia valitsus, valitsuse seadusandlike ülesannete kava 2021. aastaks (https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy?p_id=processDetail_WAR_portlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&processDetail_WAR_portlet&fileCooaddr=COO.2145.1000.3.4201465&p

[rocessDetail_WAR_portletset_file=pl%C3%A1n-2021.pdf&_processDetail_WAR_portletset_action=getFile](#)).

Transparency International (2020), „Exporting corruption“.

Transparency International (2021), 2020. aasta korruptsiooni tajumise indeks.

Õiguskantsler (2020), „Správa o činnosti verejného ochrancu práv za obdobie roka 2020“ („Õiguskantsleri 2020. aasta tegevusaruanne“) (https://www.vop.gov.sk/files/VOP_VS20_SK_1.pdf).

ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni rakendamise läbivaatamine – 1. tsükkel (2010–2015), läbivaatamise aruanne Slovakkia kohta, (https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2013_07_11_Slovakia_Final_Country_Report.pdf).

II lisa. Slovakkia riigikülastus

Komisjoni talitused korraldasid 2021. aasta aprillis virtuaalsed kohtumised järgmiste asutuste ja organisatsioonidega:

- eriprokuratuur
- inimõiguste assotsiatsioon (Liga za ľudské práva)
- justiitsministeerium
- kohtunike ühing
- kohtunike ühing „Za otvorenú justíciu“
- kohtute nõukoda
- kultuuriministeerium
- Open Government Partnership
- prokuratuur
- riiklik inimõiguste keskus
- riiklik kriminaaluurimisamet
- siseministeerium
- Slovakkia advokatuur
- Slovakkia ringhäälingunõukogu
- tervishoiuministeerium
- Transparency International
- valitsuskantselei – korrupsiooni ennetamise osakond
- Via Iuris
- õiguskantsler
- ülemkohus

* Komisjon arutas õigusriigi üldkõsimusi ka mitmel kohtumisel järgmiste organisatsioonidega:

- Amnesty International
- CIVICUS
- Civil Society Europe
- EuroCommerce
- Euroopa ajakirjandus- ja meediavabaduse keskus
- Euroopa Ajakirjanike Liit
- Euroopa kirikute konverents
- Euroopa kodanike foorum
- Euroopa kodanikuvabaduste liit
- Euroopa mittetulundusõiguse keskus
- Euroopa Noortefoorum
- Euroopa partnerlus demokraatia nimel
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- International Press Institute
- Netherlands Helsinki Committee
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Piirideta Reporterid

- Protection International
- Rahvusvaheline Inimõiguste Föderatsioon
- Rahvusvaheline Juristide Komisjon
- Rahvusvahelise Pereplaneerimise Föderatsiooni Euroopa võrgustik (IPPF EN)
- Reproduktiivõiguste keskus
- Transparency International EU